

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

Реєстраційний номер 2

На правах рукопису

Дата 29.11.2019р.

УДК 070 (477.87) – 028.6:004.774.6

Дочинець Христина Михайлівна
**ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДІАПРОСТОРІ ЗАКАРПАТТЯ (НА
ПРИКЛАДІ ГАЗЕТ «КАРПАТСЬКИЙ ОБ'ЄКТИВ», «РІО» ТА
ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ «VAROSH», «ZANOLOVOK»)**

Кваліфікація роботи магістра

Галузь знань: 06 – «Журналістика»

Спеціальність: 061 – «Журналістика»

Спеціалізація: – «Журналістика»

Допущено до захисту:

Завідувач кафедри журналістики

док.наук із соціал.комун., проф.

Ю. М. Бідзіля

«03»

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук

доцент кафедри журналістики

Г. І. Гецько

Ужгород – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА В СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ	8
1.1. Теоретичні засади дослідження екологічних проблем у вітчизняних ЗМІ	8
1.2. Сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні.....	30
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ДРУКОВАНІЙ ПРЕСІ ЗАКАРПАТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТ «КАРПАТСЬКИЙ ОБ’ЄКТИВ», «РІО»)	40
2.1. Специфіка висвітлення екологічної тематики на сторінках газети «Карпатський Об’єктив».....	40
2.2. Особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів газети «РІО».....	53
Висновки до розділу 2.....	66
РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІЧНА ТЕМАТИКА В ЗАКАРПАТСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ (НА ПРИКЛАДІ ОНЛАЙН-ЖУРНАЛУ «VAROSH» ТА ОНЛАЙН-ВИДАННЯ «ZANOLOVOK»)	69
3.1. Специфіка висвітлення екологічної тематики в онлайн-журналі «VAROSH».....	69
3.2. Особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів онлайн-видання «ZANOLOVOK».....	77
Висновки до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	102
ДОДАТКИ	106

ВСТУП

У сучасному світі екологія є невід'ємною частиною якості життя. Стан здоров'я та благополуччя людини зокрема, і життя суспільства в цілому безпосередньо пов'язане з навколишнім середовищем та екологічними аспектами діяльності як окремих індивідів, так і підприємств малого, середнього та великого бізнесу. Оскільки засоби масової інформації є нині одним із основних джерел інформації щодо екології для більшості громадян, від журналіста залежить, чи дізнаються люди про існуючу проблему, як вони до неї поставляться, викличе ця проблема паніку у суспільстві або, навпаки, рішучі дії щодо захисту своїх прав на сприятливе навколишнє середовище. Можна стверджувати, що екологічна журналістика – один з інструментів у вирішенні екологічних проблем. І це накладає певну відповідальність на журналіста, що висвітлює теми екології. Особливо важливо, щоб журналіст сам з'ясував суть проблеми, про яку він розповідає. Неточність у ставленні до фактів, зайве прагнення до сенсаційності в подачі матеріалу можуть не тільки дезорієнтувати читача, але й дати привід чиновникам, відповідальним за вирішення екологічних проблем, зайвий раз підкреслити безграмотність журналістів та ігнорувати думку громадян у прийнятті екологічно значимих рішень.

Протягом останніх десятиріч екологічні проблеми виходять на перше місце в усьому світі. Вони є особливо актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних) внаслідок техногенної катастрофи, яка сталася на Чорнобильській АЕС. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля, насамперед впливають засоби масової інформації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

Одна з найважливіших проблем сьогодення в Україні та світі – це забруднення навколишнього середовища побутовими відходами та шкідливими викидами, тож журналісти не могли оминати цю тематику в

ЗМІ. Екологічна інформація є важливою складовою засобів масової інформації, оскільки вона є водночас і необхідним джерелом знань, і важливим надбанням, і передумовою та запорукою ефективності екології.

З тих пір, як почався бурхливий науково-технічний розвиток у світі, з'явилося високоіндустріальне суспільство, людина стала активно втручатися в природу. Зараз екологія нашої планети знаходиться в стані гострої кризи. Швидкий розвиток науки і техніки, з одного боку, дозволив задовольнити всі потреби людського суспільства, але з іншого – погіршив умови його існування. Що стосується України, то екологічні проблеми стоять тут надзвичайно гостро. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля, насамперед, впливають засоби масової комунікації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

Дослідження особливостей висвітлення екологічної проблематики у ЗМІ, визначення головних чинників, які впливають на зміст і якість екопублікацій, сприятиме втіленню в життя інформаційної політики України.

Від представників ЗМІ, які висвітлюють екологічну тематику, вимагається концентрація уваги, зусиль, застосування нових методів і знань. А, отже, аналіз і систематизація накопиченого досвіду української екожурналістики, визначення тенденцій у висвітленні проблем довкілля, безперечно, є необхідним для подальшого вдосконалення діяльності мас-медіа.

Ступінь наукового вивчення. Проблеми екології вивчалися багатьма вченими. Цілеспрямований та комплексний розгляд практичного висвітлення екологічної тематики в сучасних українських друкованих ЗМІ, історію та особливості розвитку екологічної преси України досліджували журналістикознавець О. Беляков у дисертації «Комунікація як інструмент екологічної політики (на прикладі порівняльного досвіду України та Німеччини)», монографії «Масова комунікація та екологічна політика» та Д. Олтаржевський у дисертації «Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (заходи, проблематика, досвід, жанрові

форми та мовностилістичні прийоми)». Екологічна публіцистика: світоглядний аспект (на прикладі зарубіжних та українських видань 1992 – 2008 рр.) описана у дисертаційній праці Г. М. Гопко. Про сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні писали: Т. Гузенко, В. Цвік, Г. Білявський, В. Конащук, О. Левін, Л. Будзан, З. Козак та ін. Висвітленню екологічних аспектів в Україні присвячені праці Н. Андреевої, В. Горлачука, В. Колеснікова, О. Лазора, Л. Мельника, Е. Роздобудько. Проблему дотримання екологічних стандартів досліджували у своїх працях Ю. Ковалевська, П. Гаман, О. Лазор, В. Мариненко, К. Машненков та ін.

Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою якісного висвітлення екологічної тематики у сучасному медіапросторі України, зокрема, регіональному, оскільки в останні десятиліття простежується зростання соціально-комунікативного попиту на екологічну інформацію. Від стану екології, збереження й примноження природних багатств безпосередньо залежить майбутнє розвитку нашого регіону, який має оптимальні водно-лісові ресурси та перспективні природно-рекреаційні можливості. Завданням екожурналістики є доносити до громадськості ідеї бережливого ставлення до навколишнього середовища, вчасно повідомляти про проблеми щодо збереження природи, попереджати про існуючі екологічні загрози і працювати на їх випередження. Важливо дослідити діяльність закарпатської екожурналістики, проаналізувати публікації з проблематики довкілля у сучасній пресі, визначити загальні тенденції, позитивні та негативні моменти цього журналістського напрямку. Саме тому дослідження екологічних проблем у медіапросторі Закарпаття є вкрай актуальним.

Наукова новизна нашої роботи полягає в тому, що в ній комплексно досліджено екологічні проблеми в медіапросторі Закарпаття. Зокрема, проаналізовано газети «Карпатський об'єктив», «РІО» та електронні видання «Varosh», «Zaholovok» за період з 2016-2019 рр. Ми дослідили проблематику,

тематику та жанрове розмаїття екопублікацій, що дало можливість з'ясувати сучасні тенденції розвитку періодики цього сегмента в нашому регіоні.

Мета наукової роботи — дослідити тематику, проблематику та жанрове різноманіття екологічних публікацій на сторінках сучасних друкованих та електронних видань Закарпаття.

Для реалізації поставленої мети визначено такі основні **завдань**:

- 1) обґрунтувати теоретичні засади дослідження екологічних проблем у вітчизняних ЗМІ;
- 2) описати сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні;
- 3) з'ясувати специфіку висвітлення екологічної тематики та проблематики у друкованій пресі Закарпаття;
- 4) виявити особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів у закарпатських інтернет-виданнях;
- 5) дослідити різновиди жанрових форм висвітлення екологічних питань у сучасних закарпатських ЗМІ;
- 6) простежити частотність уживання екоматеріалів у досліджуваних виданнях;
- 7) визначити шляхи підвищення якості та ефективності публікацій на екотематику.

Об'єктом наукового дослідження є сучасні друковані газети Закарпаття «Карпатський об'єктив», «РІО», а також електронні видання «Varosh», «Zaholovok».

Предмет дослідження — тематика, проблематика, жанрове різноманіття, специфіка висвітлення екологічних питань у досліджуваних виданнях.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи. Описовий метод полягає в теоретичному окресленні досліджуваних понять. Доречним вважаємо застосування емпіричного, аналітичного методів, методу порівняння та

спостереження, що допомогли проаналізувати окремі складові нашого дослідження. Метод узагальнення використано нами на завершальному етапі для окреслення виявлених особливостей екопублікацій в аналізованих виданнях, формулювання самостійних висновків. Частково застосовувався нами і метод порівняльно-історичного аналізу.

Джерельна база роботи. Матеріалом дослідження стали 354 публікацій на екологічну тематику, які дібрані методом суцільної вибірки з газет «Карпатський об'єктив», «РІО» та електронних видань «Varosh», «Zaholovok» (за 2016—2019 р.).

Теоритичне значення роботи. Результати та матеріали нашого дослідження допоможуть поглибити розуміння такого явища як екологічна журналістика, можуть бути використані у розробленні однойменного навчального курсу. Також вони слугуватимуть для кращого розуміння сучасних екологічних проблем та їх правдивого висвітлення у ЗМІ.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати магістерської роботи можуть бути використані у журналістикознавчих і науково-аналітичних дослідженнях, працях та статтях, для методичного забезпечення журналістських майстерень, для навчальних спецкурсів з екології, екожурналістики та організації екологічної діяльності. Такі спецкурси сприятимуть формуванню в майбутніх журналістів навичок та вмінь у підготовці публікацій на екологічну тематику. Окрім того, отримані результати можуть бути застосовані в роботі конкретних мас-медіа для визначення ефективності подання матеріалів з екотематики, коригування та вдосконалення практичної діяльності журналістів, підвищення їхньої професійної майстерності.

Структура магістерської роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 109 сторінок із них основного тексту 99 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА В СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

1.1. Теоретичні засади дослідження екологічних проблем у вітчизняних ЗМІ

Основне призначення журналістики — безперервне відображення суспільного життя в усіх його взаємозв'язках, суперечностях і конфліктах. Журналістика як система — це сукупність органів масової інформації, функціонування яких спричинене суспільними потребами в інформації і попитом аудиторії. Органи масової інформації взаємодіють між собою як єдиний соціальний інститут і якнайтісніше пов'язані з конкретним історико-політичним станом суспільства, що створило систему журналістики.

Сучасне суспільство носить статус інформаційного, оскільки ХХІ століття, як зазначає Л. Коханова – це століття знань [32, с. 383].

На переконання К. Машненко, розбудова екологічної держави стала мейнстрімом сучасного державотворення, що обумовлено світовою тенденцією збереження навколишнього середовища, створення безпечних та нешкідливих умов для життя людства [41, С 22-26].

Тому питання збереження середовища людського існування та інтелектуальної сфери набувають надзвичайної важливості.

Однією з найболючіших проблем сьогодення в усьому світі є зростаюче забруднення довкілля. Тож не дивно, що саме ЗМІ є основним джерелом екологічної інформації для більшості громадян. Екологічна тема у засобах масової інформації є досить нагальною, оскільки вона стосується одного з основних інстинктів людини — виживання.

Дослідник В. Іванов підкреслює, що ЗМІ охоплюють фактично все суспільство і певним чином впливають на нього, тому у наш час ЗМІ

відіграють роль інструмента формування громадської думки, оскільки роблять можливим дискурс у масштабах всього соціуму [26, с.258].

З огляду на це без перебільшення можна стверджувати, що в останні десятиліття суттєвого розвитку набув такий напрямок, як екологічна журналістика.

Проте, на жаль, жоден популярний засіб масової інформації в Україні не має журналістів, які б спеціалізувалися на екологічній тематиці. Ті ж, хто готує статті на екологічні теми, як правило є журналістами «широкого профілю», або новинарями. У результаті екологічна тематика висвітлюється на шпальтах переважно в форматі сьогоденних новин.

Сучасне суспільство стурбоване станом навколишнього середовища, оскільки людина як біологічна істота не може існувати без чистого довкілля. Основною причиною виникнення глобальних екологічних проблем є нераціональне природокористування. Наслідки впливу людини на навколишнє середовище сумні й тривожні: порушуються природні угруповання й ландшафти, забруднюється атмосфера, морські акваторії і прісні водойми, руйнується ґрунтовий покрив, зменшуються лісові ресурси та чисельність видів рослин і тварин, хімічні сполуки, які циркулюють у біосфері, шкодять здоров'ю людини та всьому живому. Треба працювати в руслі екології кожному, а роль журналістики дуже значна у цьому процесі.

Протягом останнього часу екологічні проблеми є особливо актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних) унаслідок техногенної катастрофи, яка сталася на Чорнобильській АЕС. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля насамперед упливають журналісти, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

Головною місією екологічної журналістики є нагадати суспільству про взаємозв'язок між природою, навколишнім середовищем та людиною, про те, що всі екологічні проблеми, які виникають у нас сьогодні є результатом

нашої діяльності, і тільки від нас залежить чи будуть вони розвиватись або людство все ж знайде шляхи протидії.

Дослідження особливостей подання екологічної проблематики у вітчизняних ЗМІ, визначення головних чинників, які впливають на зміст і якість екопублікацій сприятиме втіленню в життя інформаційної політики України.

Українське суспільство тільки-но починає замислюватись над проблемами охорони природи, самодостатньою цінністю її краси, чистоти і різноманіття. В нашій країні потребують висвітлення такі важливі питання, як забруднення навколишнього середовища, енергетична стратегія розвитку держави, збереження рідкісних видів флори і фауни, проблема вирубки лісів і заліснення степових ділянок, розвиток зеленого туризму, вивчення сумних прикладів нищення довкілля у минулому і позитивного досвіду охорони природи в сучасному світі. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля насамперед впливають засоби масової інформації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення аудиторії, формувати її світогляд.

Теоретичні основи екологічної журналістики створювали відомі вітчизняні науковці — О. Беляков [3], Д. Олтаржевський [42], Г. Гопко [11], Д. Прилюк [43].

Варто відзначити, що цілеспрямований та комплексний розгляд практичного висвітлення екологічної тематики в сучасних українських друкованих ЗМІ, історію та особливості розвитку екологічної преси України досліджували журналістикознавець О. Беляков у дисертації «Комунікація як інструмент екологічної політики (на прикладі порівняльного досвіду України та Німеччини)» [1] та монографії «Масова комунікація та екологічна політика» [2].

Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (засади, проблематика, досвід, жанрові форми та мовностилістичні прийоми) знаходимо у науковій праці Д. Олтаржевського [42], а екологічна

публіцистика: світоглядний аспект (на прикладі зарубіжних та українських видань 1992 – 2008 рр.) описана у дисертаційній праці Г. Гопко [11].

Про сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні писали і Т. Гузенко [13], М. Цвік [50], Г. Білявський [4], В. Конащук [30], Л. Будзан [7], З. Козак [29] та ін.

Дослідженню екологічних аспектів в Україні присвячені праці В. Горлачука [12], О. Лазора [34], Л. Мельника [38], І. Драган [16]. Проблему дотримання екологічних стандартів досліджували у своїх працях В. Симоненко [48], П. Гаман [10], В. Мариненко [36], І. Сааджан [47].

Сучасні українські журналістикознавці, такі як В. Різун, В. Іванов та Д. Олтаржевський, успішно продовжують розвивати напрямок масово-інформаційної діяльності. В працях науковців системно викладено теоретичні засади розуміння масового спілкування, технологію масового впливу. Комплексно розглядаються питання практичного висвітлення екологічної тематики в сучасних загальнонаціональних українських друкованих ЗМІ з огляду на історичні передумови та об'єктивні чинники, які впливають на її розвиток у наш час.

Водночас, мусимо зауважити, що аналіз наукових праць свідчить, що проблемам висвітлення екологічної тематики нині приділяється недостатня увага.

Відомий український еколог і громадський діяч В. Борейко створив низку наукових праць, котрі, хоч і не мають прямого стосунку до екологічної журналістики, але є систематизованим масивом знань, дотичних до питань висвітлення проблематики довкілля у ЗМІ [6, С.18-13]. Це дослідження в галузі природоохоронної історії, діяльності громадських екологічних організацій щодо методів поширення екологічної інформації, взаємодії природоохоронних організацій та ЗМІ тощо.

Вагомими з наукового погляду у галузі вітчизняної екожурналістики є праці О. Белякова, кандидата філологічних наук, доцента Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса

Шевченка. Вчений одним із перших у нашій державі почав розвивати важливий теоретичний напрям журналістики – екожурналістику [1, с. 20].

Одна з ранніх робіт науковця була присвячена історії та розвитку екологічної преси в Україні. Цим проблемам присвячена і його монографія «Масова комунікація та екологічна політика» [2, с. 149]. У 2003 році перевиданий із доповненням навчальний посібник вченого «Екологічна проблематика в засобах масової інформації», який, по суті, є першим серйозним науковим узагальненням накопиченого українською екожурналістикою досвіду.

Механізм інформаційної взаємодії між науками філософією та екологією є безперечним трендом інформаційного суспільства сьогодення. Діяльність представників бізнесу та владних структур є предметом дослідження фахівців, що займаються різними науковими напрямками – соціологічним, політологічним, екологічним менеджментом тощо.

Так у дослідженні М. Бойчука розкрито проблематику співвідношення / співіснування держави та громадянського суспільства. Теоретично складові цих систем повинні досліджуватись і використовуватись як елементи органічного самовідтворення соціальної системи – соціального організму країни, в дискурсі якого їх дія залежить одна від одної і тому є межа, виходячи за яку, вони починають протидіяти одна одній [5, с. 207].

У науковій праці Г. Білявського проблематику взаємодії людства та екології розкрито як через терміни інформаційного суспільства (екологічна освіта, екологічна культура), так і терміни економічні, оскільки у бізнесі економічні інтереси завжди протистоять інтересам екологічним [4]. Автор зазначає, що в наш час провідним принципом природокористування став еколого-економічний, за якого критерій ефективності господарювання формулюється так: отримання максимальних матеріальних благ з мінімальними затратами та мінімальними порушеннями природного

середовища, що потребує вкладання великих коштів у природоохоронну сферу, і завжди суттєво знижує прибутковість виробництва.

До прикладу, позиція Л. Коханової щодо екожурналістики також демонструє розуміння необхідності дотримання принципів економічної доцільності засобами масової інформації як суб'єктами економіко-господарських відносин у ринковій економіці [32, с. 383].

В якості товару розглядає інформаційну складову ЗМІ й О. Матвієнко, звертаючи увагу на те, що особливості її як товару, перш за все, пов'язані з інтелектуальною сутністю та здатністю впливати на створення нового інтелектуального продукту (рішення, проекти, прогнози, ідеї, оцінки та ін.), так само як і матеріального. Вартість продукту визначається не стільки витратами на виробництво, скільки мірою впливу на виробництво створюваного, за допомогою отриманої інформації, нового об'єкта. Простота відтворення (копіювання, тиражування), можливість швидко доставити інформаційний товар дозволяють забезпечити високий прибуток виробникам інформаційного продукту [37, с. 128]. Проте ступінь відповідальності ЗМІ екологічної спрямованості за формування екосвідомості є значно більшим, що потребує дотримання принципів достовірності та відкритості екологічної інформації.

Як наголошує Д. Олтаржевський, на працівників мас-медіа покладається велика моральна відповідальність за форми інтерпретації екоінформації та її розповсюдження, оскільки недостовірна чи перекручена інформація, подана в засобах масової інформації, може стати причиною серйозних кризових ситуацій у місцях виникнення проблем із довкіллям, дезорієнтувати, залякати, або, навпаки, відвернути увагу людей від нагальних питань, спричинити виникнення соціальної напруженості, позбавити громадян можливості реалізовувати право на участь у прийнятті екологічно значущих рішень. А це, у свою чергу, може являти собою серйозну перешкоду на шляху розвитку України як демократичної держави [42, С. 180-196].

За визначенням В. Цвіка, серед найважливіших завдань екологічної журналістики потрібно виокремити достовірне екологічне інформування аудиторії, екологічну освіту населення і організацію практичної діяльності, громадського контролю за прийняттям і виконанням природоохоронних заходів. Які б практичні питання не порушувала екологічна журналістика, публікації незмінно ґрунтуються на глобальній екологічній проблематиці, що охоплює екологізацію свідомості, моральності та економіки [50, с. 293].

Таким чином можемо підсумувати, що значення екологічної журналістики як засобу регулювання потоків екологічної інформації у сучасному суспільстві знань є питанням недостатньо дослідженим, і деякі його аспекти лишилися нерозкритими.

На нашу думку, сучасне суспільство у розрізі, обумовленому відношенням до екологічної проблематики, можна поділити на 4 основні групи:

- 1) населення (різного віку, ступеню освіти, сфери зайнятості);
- 2) експерти, що займаються науковими дослідженнями екологічної спрямованості (у галузі охорони природи, проблем екологічно важкого виробництва тощо);
- 3) представники бізнесу, бізнес-структури;
- 4) владні структури (місцевого та державного рівня).

Роль посередника та водночас контролера виконання своїх зобов'язань у сучасних умовах належить засобам масової інформації. Дослідник В. Іванов акцентує увагу на тому, що природа та функції мас-медіа, характер та глибина їхнього впливу на суспільство та окремі соціальні групи є питаннями дискусійними, і представники наукових кіл не дотримуються типових уявлень про всесилля масової комунікації, які артикують політики, частина бізнесменів та більшість журналістів [26, с. 258].

Про недостатнє висвітлення екологічних питань у теле-медіа говорять експерти: Олексій Василюк, заступник голови Національного екологічного центру України, Володимир Борецько, директор Київського еколого-

культурного центру, Олександр Соколенко, представник Національного екологічного центру України, Наталя Вишневська, представник Національного екологічного центру України. Дослідники стверджують, що: «На екрані бракує пізнавальних програм, зокрема й тих, які стосуються проблем захисту довкілля ... Екологічне виховання відсутнє на екрані у будь-якій формі. Телебачення, на жаль, не в змозі адекватно передавати інформацію про довкілля в Україні. Якщо такі новини і з'являються, то у викривленій формі. Переважно вони не відображають реальної ситуації. Рекомендують телеканалам створити ток-шоу, присвячене екологічним проблемам» [53].

Зараз у науковій літературі функціонують багато визначень екологічної журналістики. На думку А. Коченова: «Екологічна журналістика – це особливе явище в ЗМІ, напрямок журналістики, присвячений висвітленню життєво важливих питань глобального і локального рівня, що пов'язанні зі станом навколишнього природного середовища, впливом на це середовище людини, перспективами вирішення найгостріших екологічних проблем і подальшим гармонійним співіснуванням системи «людина-природа» [33, с.150].

Науковець Л. Землянова під поняттям «екологічна журналістика» розуміє безперервне, широке висвітлення екологічних питань як глобального, так і локального значення, причому предметом такої журналістики можуть бути не тільки проблеми, а й позитивні приклади в галузі використання і охорони навколишнього природного середовища» [25, с. 362]. Дослідниця вважає, що «екологічна журналістика – це сфера журналістської діяльності, що зосереджується на висвітленні таких глобальних проблем, як запобігання ядерній катастрофі, забрудненню довкілля відходами хімічної промисловості й інших видів шкідливого для життя людства виробництва».

На переконання Д. С. Григораш: «Екологічна журналістика – це жанр журналістики, що широко висвітлює екологічні питання як глобального, так і регіонального значення, збір, аналіз і поширення інформації, що стосується

поточних подій, тенденцій і проблем, пов'язаних з навколишнім середовищем, з яким постійно взаємодіє людина» [14, с. 295].

На думку О. Белякова, «Екологічна журналістика – це висвітлення питань, пов'язаних зі здоров'ям населення, економікою, природними ресурсами та різними науковими дослідженнями. Отже, предмет екологічної журналістики складає взаємодію людей з елементами живої та неживої природи, яка змінює навколишнє середовище шляхом використання, перерозподілу та руйнування його ресурсів» [1, с. 20].

Екологічна журналістика – це особливе явище в ЗМІ, напрямок журналістики, присвячений висвітленню життєво важливих питань глобального і локального рівня, що пов'язанні зі станом навколишнього природного середовища, впливом на це середовище людини, перспективами вирішення найгостріших екологічних проблем і подальшим гармонійним співіснуванням системи «людина-природа».

Хоча термін «екологічна журналістика» виник не так давно, але матеріали екологічної тематики почали активно заповнювати інформаційний простір на телебаченні, радіо, шпальтах друкованих видань, сторінках глобальної мережі «Інтернет». І це не дивно, адже такі питання є дуже актуальними в усьому світі, зокрема, й Україні, яка зазнала значних негативних впливів на природу, внаслідок надто інтенсивного розвитку промисловості і видобутку корисних копалин в умовах застарілих технологій, непродуманих управлінських рішень в лісовому та сільському господарствах, техногенної катастрофи на Чорнобильській АЕС.

Екологічна журналістика – сфера діяльності, в якій активна людина може впливати на вирішення актуальних екологічних проблем сьогодення. І «фронт робіт», як бачимо, дуже великий. Добре, що «зелених» статей з'являється все більше, адже теми докільця стосуються безпосередньо України та нашого майбутнього [33, с. 150].

Варто зауважити, що в екожурналістиці журналіст має справу з інформацією особливого роду – екологічною інформацією. Поняття

«екологічна інформація» міцно увійшло в нашу мову, у лексикон журналістів і різних організацій, що працюють у досить широкій сфері екології. Очевидним є те, що «екологічна інформація» означає будь-яку інформацію в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи будь-якій іншій матеріальній формі.

«Екологічна інформація» не зводиться тільки до «інформації про стан навколишнього середовища» (наприклад, концентрація в повітрі забруднюючих речовин або чисельність популяції тварин). Аналізувати або намагатися вирішити екологічні проблеми безглуздо, не зачіпаючи їх причин. Причини ці, як правило, – ті чи інші фактори впливу на навколишнє середовище. Крім того, важливі і наслідки таких проблем, до яких належить не тільки зміна стану складових навколишнього середовища, а й вплив на здоров'я населення та соціально-культурне середовище. Саме такі наслідки й визначають значущість, актуальність екологічних проблем. Ще однією особливістю є те, що до екологічної інформації належить інформація найрізноманітнішого типу. Екологічна інформація – перш за все відомості про те, наскільки те місце, в якому людина живе і працює, придатне, комфортно і безпечно як для нього самого, так і для навколишнього середовища [31, с. 276].

На думку багатьох дослідників (А. Кочиннева, О. Берлова, В. Колесникова), функціями журналіста, що займається висвітленням проблем довкілля, є такі:

- *інформаційна* — надання аудиторії даних про стан навколишнього середовища, інформування про існуючий чи потенційний ризик для здоров'я людини й екосистем;

- *просвітницька* — ознайомлення читачів з основними законами екосистем, із небезпекою і негативними наслідками антропогенного впливу на довкілля; встановлення взаємозв'язків між окремими явищами, що спричиняють зміну клімату чи виникнення іншого ризику для здоров'я людей;

- *організаційна* — «стимулювання» населення до прийняття тих чи інших рішень, до конкретних дій;

- *контролююча* — інформування про діяльність влади, підприємств, котрі забруднюють навколишнє середовище, журналіст допомагає громадянам реалізувати право на інформацію про стан довкілля і захищати право на існування в безпечному світі. [14, с. 295].

У широкому розумінні «екологічною журналістикою», на думку дослідників, можна вважати будь-яку журналістику, адже навколишнє середовище – складна система, де люди, жива і нежива природа знаходяться у різноманітних взаємовідносинах. Безперечно, під час глибшого аналізу якої-небудь економічної, соціальної чи іншої проблеми майже неминучим є вихід на екологічну проблематику. І навпаки, звернення до будь-якої екологічної проблеми як до області знань до події, що пов'язана з впливом на навколишнє середовище (наприклад, про аварію на підприємстві), незмінно призведе до інших аспектів цього впливу: економічного, політичного, соціального, медичного, етичного.

Натомість у вузькому розумінні поняття «екологічна журналістика» — безупинне, широке висвітлення екологічних питань як глобального, так і локального значення; предметом такої журналістики можуть бути не тільки проблеми, але й позитивні заходи, що спрямовані на охорону навколишнього природного середовища.

Як вважає А. Кочинева: «Екологічна журналістика є одним з інструментів вирішення екологічних проблем. Проте це і відповідальність журналіста, котрий висвітлює цю тематику. Важливо, аби він сам розібрався в суті проблеми, про яку розповідає іншим. Непрофесійна робота з фактами, зайве прагнення до сенсаційності в подачі матеріалу можуть не тільки заплутати читача, викликати паніку, але й нададуть привід чиновникам, відповідальним за вирішення екологічних проблем, зайвий раз підкреслити некомпетентність журналістів і громадськості та ігнорувати думку громадян у прийнятті екологічно важливих рішень. З іншого боку, грамотне й коректне

висвітлення існуючих проблем може вплинути на їхнє позитивне рішення, адже найчастіше саме публікації журналістів є поштовхом до дій громадян» [33].

Один із відомих дослідників української екологічної журналістики О. Беляков, визначив наступні етапи розвитку екопреси в Україні:

1). Підготовчий етап. Він характеризується появою і актуальністю студентських дружин охорони природи, зміною соціальної свідомості після Чорнобильської катастрофи; формуванням природоохоронних громад, виникненням постійних тематичних розділів у екопресі;

2) Вихід незареєстрованих екологічних видань невеликими тиражами на низькоякісній поліграфічній базі, але таких, які швидко реагують на потреби отримання незалежної і оперативної інформації;

3) Масове виникнення видань державних і громадських організацій, публікації яких розраховані на широке коло читачів;

4) Поява видань, що орієнтовані на певну читацьку аудиторію, відповідають їй цілеспрямованим запитам і мають принципово нові способи розповсюдження з використанням сучасних технологій [2].

Першою в Україні звернула увагу на природу республіканська «Робітнича газета» (1959 р.), яка стала флагманом охорони природи в українській пресі майже на 30 років. Екологічну тему в ній висвітлював журналіст Н. Якименко. За перші три роки (1959 – 1961) він використав у статтях близько п'ять тисяч листів робітників, яким була не байдужа тема охорони довкілля. З початку 60-х років до природоохоронної теми долучаються журнал «Перець», газети «Радянська Україна», «Правда України», «Киевская правда», деякі обласні партійні газети. З початку 1960 року «Робітнича газета» перша в Україні почала випускати щомісяця природоохоронну сторінку (6 колонок). 29 жовтня 1960 року на її шпальтах виступив зі статтею «Боротьба за красоту» Максим Рильський.

У 1971 році в Києві починає виходити науково-популярний бюлетень «Рідна природа», який згодом отримав статус журналу. Для початку 70-х

років окремі його виступи були досить сміливими. Але значного впливу на розвиток подій у природоохоронній справі вони не мали.

Справжній прорив у екологічній гласності зробила не спеціальна екологічна, а звичайна преса, зчинивши галас із приводу перекиду північних річок, наслідків Чорнобилю, проблем збереження Байкалу та деяких інших.

Відлига в розвитку екопреси починається лише наприкінці 1980-х років. Але сприяє цьому не поступова зміна свідомості людей і державних структур, а різка переоцінка цінностей після подій 26 квітня 1986 року. Населення шукає правди. Та навіть головна газета тих часів «Правда» пропонувала лише спів «прип'ятських солов'їв» власного кореспондента Одинця.

Проходить ще кілька років після атомної трагедії в Україні, поки під час усезагальної екологізації громадської думки настає пом'якшення секретного режиму щодо екологічної інформації. [19]

Демократизація суспільства сприяє тому, що у березні 1988 року науково-виробниче об'єднання «Прип'ять» створює газету «Вестник Чернобыля». Тематика її перших виступів мало чим відрізняється від публікацій звичайної районної газети. «Спочатку ніхто не думав, що ми займатимемось екологією, – стверджує редактор цього видання Микола Лябах, – але оскільки ми були в самісінькому пеклі, у нас не було іншого виходу». Хоча варто зазначити, що в перших випусках газети досить об'єктивно висвітлювалися події в 30-кілометровій зоні відчуження та за її межами.

Першим демократичним виданням стає газета «Зелений Світ», нульовий презентаційний номер якої виходить у 1989 році. Хоча офіційно вона починає своє літочислення з квітня 1990 року. Газета відображає історію «зеленого» руху й зміни, які відбуваються в ньому. Спочатку в ній переважали матеріали, які стосувалися політичної екології, але поступово пріоритет надається загальноекологічним проблемам, моральним аспектам

взаємодії людини й природи. У газеті ведеться рубрика з екологічного виховання дітей «Зелений клас».

Хочемо наголосити, що 1990 рік став роком народження багатьох екологічних видань. У березні у Львові вийшов перший номер вісника Товариства Лева, дружин охорони природи й екологічного відділу Львівського міськкому комсомолу «Зелений Дзвін». Видання «Зелений Дзвін» інформувало про екологічні проблеми західного регіону України, вело хроніку акцій «зелених», висвітлював чорнобильську проблематику, знайомило з міжнародними природоохоронними організаціями.

У той же період з'явилося багато регіональних видань: тернопільська газета «Екологічний сполох», яка висвітлювала регіональні екологічні проблеми, діяльність Українського товариства охорони природі (УТОП) на місцях; 1-й номер республіканського вісника УТОП під назвою «Голос товариства» (видання, в основному, розповідало про роботу УТОП); екологічний вісник Миколаївської області «Рідна природа» (присвячений місцевим проблемам охорони довкілля і пропаганді екологічних знань обласної організації журналістів); вісник Вінницької обласної Ради УТОП «Природа і люди» (видання друкувало звіти природоохоронних організацій, інформувало про екологічну ситуацію в області); на базі газети профспілок Чернівецької області «Практика» видавалась газета «Джерела Буковини», потім з'явилась газета «Зелена Буковина», Дніпропетровська обласна газета «Екологія і здоров'я».

У 1990 році виходив екологічний альманах «Озерний край». Видання містило різноманітну інформацію, присвячену орнітології, дендрології, гідрології, фітології, іхтіології та іншим наукам. З 1991 року альманах перетворився на журнал. Однак при цьому дещо змінилася тематика видання, після чого воно почало адресуватися рибалкам та мисливцям. На жаль, останнім часом журнал не видається.

На базі часопису «Радянська Україна» виходила газета «Екологія і здоров'я», засновниками якої виступив Український державний акціонерний

консорціум «Екологія і здоров'я», але через брак фінансування припинила вихід.

Із здобуттям незалежності України в 1991 році починає виходити екологічний вісник Національної Академії наук України, Інституту клітинної біології й генетичної інженерії. Видання публікує наукові статті, публіцистичні та інформаційні матеріали, вміщує резюме англійською мовою. Нині існування вісника припинено.

У 1991—1993 роках виходила газета «Эхо Чернобыля». Видання розповідало про реальні масштаби наслідків Чорнобильської катастрофи, розміщувало резюме окремих матеріалів англійською мовою. Чорнобильську тематику висвітлював і журнал «Заложники Чернобыля», що видавався в 1992 році в Житомирі.

3 грудня 1991 року виходив екологічний вісник Луганської області «Криница». У 1992 році вийшов і перший номер газети «Дніпро-Славута», але періодичний випуск її починається лише з 1993 року. Із січня 1994 року – це екологічний вісник України. З 1993 року в Одесі видавався популярний природоохоронний журнал «Все живое», заснований Одеським державним зоологічним парком.

Екологічні видання були також у Сумах («Джерела»), у Карпатському біосферному заповіднику («Зелені Карпати»), у Вінниці («Екологічний вісник Вінничини»), у Черкасах («Екологія – здоров'я – життя»), у Сумах («Еко – Сумщина», «Свята справа») тощо.

На жаль, немає природоохоронної газети в Харкові, хоча випуски «Озону», що видавався тут на базі обласної молодіжної газети з 1989 року, користувалися популярністю в читачів.

З 1994 року свій бюлетень випускала неурядова екологічна організація «Екоправо», потім редакція значно поліпшила оформлення видання. Центр громадської екологічної адвокатури у Львові видавав «Вісник екологічної адвокатури». У Харкові вийшов «Экологоправовой вестник».

У 1995 році в Києві почали виходити одразу кілька нових журналів, необхідність яких давно відчували різні категорії читачів. Від масової аудиторії було здійснено перехід до конкретних одержувачів екологічної інформації.

Виданням, що використовувало такий принцип, був журнал для неурядових організацій «Екологічний Експрес». Ураховуючи великий інтерес до розвитку природоохоронного руху в Україні з боку зарубіжних партнерів, «Екологічний Експрес» мав паралельний переклад своїх матеріалів англійською мовою, виходив лише рік.

Великий успіх має кольоровий дитячий журнал «Паросток», з'явившись у 1995 році, він упевнено тримається на ринку преси.

З березня 1995 року в Донецьку стала видаватися газета «Наш край». Вона розрахована на широке коло читачів й пропонувала найрізноманітнішу інформацію: від телепрограми до серйозних аналітичних статей спеціалістів у галузі охорони довкілля.

У цей період в Україні існували й видання міжнародних організацій. У Львові, зокрема, вийшов друком дайджест екологічної інформації з питань довкілля міжнародної організації «World Information Transfer» (WIT) «Світовий екологічний журнал». У Києві за участі ЮНЕСКО видавався бюлетень ЮНЕП «Контакт». Екологічний видавничий центр «Юнікорн» випускав бюлетень Всесвітньої інформаційної служби з енергетики «WISE Україна». Періодичні випуски про свою діяльність з аналогічною назвою видавав «Грінпіс Україна».

Відчутну інформаційну підтримку екологічним організаціям надавали «Последние Новости». Це брошури, що видавалася Європейським офісом «Friends of the Earth» («Друзі Землі»). Вони розповсюджувалися серед лідерів природоохоронного руху. Кожна з них присвячена актуальним для країн Центральної та Східної Європи проблемам і, крім інформаційної, виконували також методологічну функцію. Офіційний інформаційний бюлетень «Рятування Чорного моря» видає Екологічна програма по Чорному морю при

глобальному фонді з охорони довкілля (GEF). Виходить у Стамбулі й перекладається, крім інших, і українською мовою.

Кольоровий екологічний бюлетень «Жива Україна» заснували УкрЮНЕПКОМ, Головне управління національних природних парків та заповідної справи Мінекобезпеки України, товариство «Зелена Україна» Національного екоцентру та редакційний колектив. Під рубрикою «Екополітика» вміщуються актуальні повідомлення про всеукраїнські та міжнародні проекти, насамперед, з питань збереження біологічного різноманіття.

Цікавим явищем є поява політичних екологічних видань. Партія Зелених України видає інформаційний бюлетень «Зелений вісник».

З екологічних організацій України, що займалися не тільки екожурналістикою, але й підготовкою майбутніх спеціалістів у цій галузі, варто відзначити київську студію екологічної журналістики «Зелене досье». Її завданням є виховання людей, що розповсюджують правдиву інформацію про стан природи та місце в ній людини. Благодійний інформаційно-видавничий центр «Зелене досье», на базі якого діяла студія, видавав навчальну газету з однойменною назвою й бюлетень «Діти просто неба».

Національним екологічним центром України засновано інформаційно-видавниче агентство «Довкілля», що займається, крім указаної діяльності, екологічною освітою й вихованням.

Значний вплив на активізацію громадськості має інформаційний бюлетень ISAR «Єднання», який уміщує інформацію про різноманітні екологічні заходи, конкурси, дослідницькі та освітні програми, нові публікації, джерела екологічної інформації в Інтернеті та по електронній пошті.

У 1996 році в Горлівці виходив журнал «Экология промышленных регионов» російською та англійською мовами. З метою пропаганди екологічно безпечних видів відпочинку створено журнал «Туризм сільський зелений».

«Вісник» – таку назву мав бюлетень, який висвітлює діяльність нового регіонального екологічного центру в Україні.

Київський еколого-культурний центр спільно з Центром охорони дикої природи Соціально-екологічного Союзу (Москва) видає науково-популярний бюлетень «Збереження біорізноманіття та заповідна справа в Україні» й «Экологический гуманитарный журнал».

1999 року в Києві засновано журнал «ЭСТА (энергосберегающие технологии и автоматизация)» російською та українською мовами. Він виходив за сприяння Держкомітету України з енергозбереження та Комітету промислової політики України. Статті мали прикладний характер і сприяли практичним заходам з охорони довкілля. Того ж року видано 1-й номер бюлетеня «Системи якості та управління навколишнім середовищем». У бюлетені подавалася інформація про останні законодавчі акти й нормативні документи, прийняті державними установами України, Російської Федерації національних інститутів із стандартизації та сертифікації та засобів масової комунікації України.

Цікавою особливістю є поява різноманітних публікацій, котрі не відповідають ознакам класичної преси, але теж мають вплив на громадськість.

За даними активістки руху «зелених» Олени Чайки, в Україні нараховувалося близько 25 загальнодержавних видань екологічної тематики, 15 наукових спеціалізованих видань, близько 40 бюлетенів, вісників та інших одиниць періодики локального характеру. На жаль, не всі вони здатні витримати складні умови ринку. Саме тому деякі з них досить швидко припиняли існування або суттєво зменшували наклад та періодичність.

Отже, як бачимо найбільша кількість видань з'явилася в 1990 році, що викликано демократичними змінами в суспільстві, та у 1994 – 1995 роках, до чого призвела насамперед фінансова підтримка міжнародних організацій. Проте половина з видань, котрі перестали виходити, проіснували не більш ніж півтора року (як правило, лише за рахунок наданих грошей).

Наступний сплеск почався у другій половині 1994 року і триває донині.

Загальна кількість періодичних видань в Україні, за словами О. Беякова, перевищує 10 тисяч. З них зареєстровано й перереєстровано для загальнодержавної, регіональної та зарубіжної сфери розповсюдження: газет – 1858, журналів – 2000, бюлетенів – 236. Проте, наприклад, протягом 1997 року в Україні зареєстровано лише 7 екологічних видань. Як зазначають провідні українські журналістикознавці, саме ці видання потребують більшого піклування з боку держави.

Зараз частка екологічних видань сягає понад 50 і в порівнянні з іншими виглядає не такою значною. Проте, незважаючи на порівняно незначну кількість видань та обмежений їх наклад, ця преса охоплює переважно зацікавлених читачів.

Останніми роками спостерігається тенденція до виникнення нових видань екологічних організацій, які засновуються видавцем для обмеженої за кількістю, але чітко визначеної аудиторії. До таких видань насамперед слід віднести різноманітні інформаційні бюлетені, які вирізняються спрямованістю на членів або прихильників організації, переважанням невеликих повідомлень та заміток з контактними адресами, мала кількість або повна відсутність аналітичних матеріалів. На нашу думку, недоліком таких видань є недостатнє або повністю відсутнє літературне редагування. Фінансування та популяризація цих видань відбуваються здебільшого за рахунок грантів, внесків засновників та спонсорів, пожертв.

Що стосується регіональної преси Закарпаття, то варто відзначити, що у 2001 році тут був започаткований науково-популярний екологічний журнал «Екосфера», який видавався щоквартально. На сторінках цього видання презентувалось широке коло проблем довкілля регіону, країни та світу очима відомих фахівців та науковців України. Він видавався переважно за власні кошти членів організації та пожертв місцевого бізнесу. Але через брак коштів у 2004 році видання припинило своє існування.

У 2005 році почав виходити тижневик «Ужгород – місто сад?», на сторінках якого розглядалися актуальні питання екології міста Ужгорода. Багато уваги приділялось питанням розвитку зеленої архітектури міста, стану та збереженню зелених зон, стану повітряного басейну міста та причинам забруднення повітря.

Екологічні проблеми краю висвітлювалися й на регіональному телебаченні ЗОДТРК, де у 2001—2005 роках виходила в ефір щотижнева екологічна телепередача «Екограма». А впродовж 2008-2009 років «Екосфера» – регіональне молодіжне екологічне об'єднання, створене у 1999 році, працювало над створенням циклу телепередач на природоохоронну тематику різного формату разом з журналістами регіонального каналу «Тиса-1».

У 2002 році «Екосфера» організувала й провела регіональну конференцію молодих журналістів-екологів, у якій взяли участь студенти журфаків Ужгорода та Львова. Матеріали конференції опубліковані у брошурі «Збережімо разом довкілля краю!»

У 2005 році «Екосфера» брала участь у робочій групі «Довкілля та ЗМІ», ініційованій БФ «Зелене досє» (м. Київ) у рамках Зеленої платформи.

«Екосфера» працювала у різних напрямках:

По-перше, це проведення прес-турів у «гарячі» точки Карпатського регіону, створюючи інформаційний привід для всеукраїнської журналістики.

Впродовж 2005-2008 років було проведено ряд прес-турів у ті регіони Закарпатської області, де поставали гострі екологічні проблеми. До прикладу, після проведення прес-туру та появу публікацій про проблему у національних ЗМІ (газета «День», «Голос України», «Поступ», «Високий Замок», ТБ «5-й канал») у с. Поляна Свалявського району у 2005 році була припинена нелегальна рубка дубового лісу. А прес-тури для іноземних журналістів з Німеччини та Швейцарії у с. В. Бакта у 2005-2006 роках прискорили вивіз речовини «Премікс» за межі села, а у 2010 році й остаточно за межі країни. Прес-тур в НПП «Синевир» у 2008 році був пов'язаний із

незаконним рішенням Закарпатської обласної ради про анексування частини національного парку з державної у комунальну власність, породив також ряд публікацій у газетах «Селянська правда», «Новая», «Вечерние вести» та новинах ТК «Тоніс».

По-друге, це проведення прес-конференцій із актуальних проблем стану довкілля у Закарпатській області зокрема, та для висвітлення найважливіших питань розвитку громадянського суспільства загалом. Регулярно проводились прес-конференції, через які інформували журналістів області про позицію стосовно різних проблем довкілля області, а також про роботу, яку вели для їх вирішення .

По-третє, це надання освітньо-навчальних послуг молодим журналістам, які пишуть на екологічну тематику, через проведення тренінг-курсів з екологічної журналістики. Програма «Школа молодого журналіста-еколога» стартувала у 2005 році. Першими учасниками спеціальних тренінгових навчань та прес-турів стали 15 молодих журналістів в усієї України – зі Львова, Києва, Херсону, Харкова, Миколаєва, АР Крим. Троє з них – з Миколаєва, Харкова та АР Крим – були також стипендіатами ЕКОСФЕРИ й проводили журналістські розслідування у сфері охорони довкілля.

Але мусимо констатувати, що в Україні ще й досі відсутня загальнонаціональна екологічна газета з періодичністю більш ніж раз на тиждень, котра могла б оперативно висвітлювати поточні події, інформувати про екологічні лиха, давати коротко та довгострокові прогнози тощо. Ці функції могла б узяти на себе й потужна екологічна інформаційна агенція. Але можливості тих, що існують, обмежені, заснування нової потребує значних коштів. Немає також науково-популярного видання на зразок німецького журналу «Natur», яке розповідає про природу в цілому та місце людини в ній, беручи до уваги не тільки екологічні або природоохоронні аспекти діяльності [44].

Отже, можемо підсумувати, що теоретичним вивченням актуальних екологічних питань в Україні ґрунтовно займаються відомі вітчизняні науковці (О. Беляков, Д. Олтаржевський, Г. Гопко, Д. Прилюк, А. Москаленко). Дослідженню екологічних аспектів в Україні присвячені праці Н. Андрєвої, В. Горлачука, В. Колеснікова, О. Лазора, Л. Мельника та ін.

Нами зроблено спробу короткого історичного екскурсу в процес входження екологічної проблематики в суспільну свідомість, досліджено витоки, історію екологічної журналістики в Україні. Також проаналізовано загальний стан сучасного вітчизняного медіа-простору й охарактеризовано ситуацію, в якій відбувається висвітлення екологічної тематики в українській пресі. Окрему увагу звернено на розвиток екожурналістики на Закарпатті. Складні об'єктивні умови, а також специфічна економічна, політична атмосфера, в якій розвивається вітчизняний медіа-простір, значною мірою впливають і на способи висвітлення екологічної тематики. Недоліком є те, що в Україні ще й досі відсутня загальнонаціональна екологічна газета з періодичністю більш ніж раз на тиждень, котра могла б оперативно висвітлювати поточні події, інформувати про екологічні лиха, давати коротко та довгострокові прогнози тощо. Екологічна журналістика – це особливий напрямок журналістики, присвячений висвітленню життєво важливих питань не тільки локального, а й глобального рівня.

1.2. Сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні

Протягом останніх кількох десятиріч екологічні проблеми в усьому світі є одними з першочергових для вирішення. Вони є актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних).

Тому й екологічна тематика зараз дуже актуальна, але, на превеликий жаль, ще не посідає одне з важливих місць у засобах масової інформації. Журналісти мають не лише констатувати наявність тієї чи іншої проблеми, а й проводити аналіз її виникнення, показувати можливі шляхи її подолання в конкретних ситуаціях, спонукати людей до дій [45].

Серед проблем розвитку сучасної екологічної журналістики, на думку О. Белякова, варто виділяти «журналістика невизначеності», що пов'язана з труднощами в оцінці екоризику. До прикладу, учені не завжди доходять спільного висновку стосовно допустимих норм, небезпечності якоїсь речовини тощо. У цьому плані журналістам потрібно бути особливо обережним, щоб зовсім не заплутати читача у своїх публікаціях [1].

До серйозних проблем вчений відносить і науково-технічний характер інформації, з якою працює екологічний журналіст, оскільки йому потрібно бути біологом, фізиком, хіміком, а також водночас орієнтуватися в питаннях економіки і права [3, С. 149 – 152].

Третьою проблемою у розвитку екологічної журналістики науковець О. Беляков називає секретність, бо тенденція оголошувати секретним будь-який документ, навіть раніше опублікований, і за такої підстави відмовляти журналісту – дуже типова. Державні та приватні підприємства приховують інформацію, мотивуючи це тим, що її розголос на руку їхнім конкурентам. Щоб не пустити журналіста на хімічний завод, вони оголошують комерційною таємницею усе, що пов'язане з виробничим процесом і новими розробками [2, с. 149].

Відзначимо, що порушення екологічних проблем – це певною мірою і питання демократії. Висвітлення цієї теми у медіапросторі тісно пов'язано з

політичною й економічною ситуацією в суспільстві. Після серії екологічних катастроф, з яких найбільш відома Чорнобильська аварія, після замовчування правди владою, населення перестало довіряти офіційним даним. Інформація, отримана журналістами з неофіційних джерел, викликала більше довіри. Зрозуміло, що державні й комерційні організації прагнуть відстоювати свої інтереси, і будь-яка влада намагається приховати інформацію, що зображує її в невігідному світлі, однак у зрілому демократичному суспільстві є механізми подолання таких тенденцій.

Не варто забувати, що екологічна тема відрізняється від інших високою емоційністю. Тому журналісти повинні бути обережними, щоб не лякати людей і не викликати паніку.

Досить часто для розкриття суті конфлікту, як правило, однієї статтею не можна обмежитися. Багато екологічних проблем розвиваються протягом тривалого часу і вирішити їх за один день теж неможливо.

Не варто забувати й про активну соціальну позицію ектожурналіста в суспільстві. Люди традиційно бачать у засобах масової інформації не тільки джерело інформації, а й захисника своїх прав [3].

Особливо болючим, на нашу думку, залишається в екологічних публікаціях питання журналістської етики. Від часів Чорнобильської катастрофи і відтоді, як деякі ЗМІ почали орієнтуватися на найгірші зразки «жовтої преси», виникла проблема перенасичення екоматеріалів «негативною емоційністю». Тому у таких публікаціях журналісту важливо дотримуватися Кодексу етики екологічного журналіста, розробленого Міжнародною Федерацією екологічних журналістів (IFEJ) у 1999 році [21].

Дослідник Д. Олтаржевський переконує, що для України найважливішими елементами стратегії, пов'язаної з проблемами навколишнього середовища, є:

- а) усунення наслідків ЧАЕС;
- б) відшкодування завданої навколишньому середовищу шкоди та припинення зловживань природними ресурсами;

в) розвиток екотехнологій [42, С. 180-196].

Усі ці проблеми неможливо розв'язати без тісного міжнародного співробітництва.

Серед основних недоліків та типових помилок в екологічних матеріалах журналістів О. Беляков виокремлює наступні:

1) недостатність базових екологічних знань – мабуть, найбільш серйозний недолік сучасної журналістики: від недостатності знань часто трапляються всі інші біди: поверховість у висвітленні проблеми, невміння виділити головне, неспроможність аналізувати проблему і т. д.;

2) необ'єктивність – найчастіше виявляється у тому, що журналісти, готуючи матеріали, використовують як джерело інформації тільки одну сторону конфлікту, дуже часто, навіть не здогадуючись, про альтернативні джерела необхідних їм даних;

3) прагнення до сенсації – вважається, що привернути увагу аудиторії до проблем екології можна лише жахом: мутантами, генетичними змінами, всесвітнім апокаліпсисом; насправді це призводить до втоми від такого роду матеріалів, тому надалі читач починає уникати будь-якої екологічної інформації;

4) відсутність екологічного позитиву – серйозний недолік загальної преси. Позитивом може бути виграна в суді екологічна справа, розробка нових екологічно чистих і енергозберігаючих технологій, або ж нариси про природу чи тварин;

5) викривлення фактів, некоректність подання інформації – часто журналісти внаслідок недостатньої екологічної освіти, браку часу для вивчення проблеми, небажання або неможливості вислухати думку кількох сторін та з інших причин у журналістських матеріалах з'являються недостовірні дані, неправильні назви тощо;

б) поверхове ставлення до проблеми – журналісти через брак часу, власних знань, якісних джерел отримання інформації зводять свою функцію лише до інформування, а вся загально-просвітницька роль нівелюється, не

даються поради, як можна змінити ситуацію, що склалася, не інформуючи про те, що можна для цього зробити [3, С. 149 - 152].

Варто наголосити, що останнім часом в українському медіапросторі кількість матеріалів про стан довкілля зростає, але здебільшого це пов'язано з екологічними негараздами та катастрофами, а загальний рівень обізнаності населення з питань охорони довкілля залишається незадовільним.

Журналісти, котрі спеціалізуються на екологічній тематиці в засобах масової інформації, щодня зустрічаються з багатьма проблемами. Це, зокрема:

- невчасне отримання інформації від офіційних установ та екологічного руху, недостатнє усвідомлення завдань та значення журналістської роботи представниками екологічних структур;

- брак інформації, адаптованої для пересічного читача, зрозумілих коментарів фахівців;

- низький рівень захищеності журналістів, особливо тих, хто займається питаннями екологічної та ядерної безпеки;

- дефіцит газетної площі, коштів;

- залежність від рекламодавців, власників ЗМІ (тут потрібно враховувати, що деякі рекламодавці не випускають екологічно чисту продукцію, а редактори виступають у ролі цензора, який боїться, що втратить когось з потенційних рекламодавців);

- політична цензура (залежить від міри відкритості суспільства, від олігархів, котрі володіють українськими ЗМІ).

На думку фахівців, мас-медіа мають розглядатися як один із найефективніших засобів у впровадженні в життя принципів Орхуської Конвенції “Про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища”, ратифікованої Україною в 1999 році. Засоби масової інформації повинні стати одним із головних інструментів екологічної політики та сталого розвитку в Україні [3, С. 149 - 152].

За результатами дослідження екологічної політики та охорони навколишнього природного середовища в українських засобах масової інформації, яке виконано в рамках проекту «Моніторинг та оцінка впровадження Україною положень Люксембурзької Декларації, що стосуються екологічного врядування», найпопулярнішим способом отримання інформації населенням залишається телебачення [35, с. 29].

Варто наголосити, що статистика щодо екологічної теми в центральних ЗМІ є невисокою. Про екологічні реформи та екологічне врядування в популярних ЗМІ взагалі не згадується. І навіть така важлива для всього світу тема як Паризька кліматична угода не знайшла гідного відображення в наших впливових ЗМІ. Найпопулярнішою серед екологічних матеріалів на всіх рівнях є тема сміття. Хоча треба зазначити, що про екологічну політику та адаптацію українського екологічного законодавства до стандартів ЄС відповідно до Угоди про асоціацію все-таки були матеріали в поважних загальнонаціональних виданнях («Європейська правда») [35, с. 29].

Також медіа-експерти зауважують, що професійна мова, якою говорять екологи, незрозуміла для звичайних громадян, а тому такі публікації не користуються популярністю й залишаються для внутрішнього вжитку екологічної громади.

Хоча в регіональних ЗМІ за результатами цього ж дослідження (за 2017 рік) про екологічні проблеми пишуть частіше. Головна особливість екопублікацій в регіонах, особливо на рівні районів, у тому, що вони здебільшого прив'язані до конкретних місцевих проблем. Журналісти реагують на забруднення води в місцевій річці, на підозрілі викиди в повітря невідомих речовин сусіднім підприємством, на традиційні осінні / весняні спалювання на полях чи городах тощо. Але ніколи не пов'язують ці негаразди з загальнонаціональною чи регіональною екологічною політикою, а тим більше з Угодою про асоціацію. Хіба що виправдовують незрозумілі явища «потеплінням клімату» або «поганою екологією». Найбільша кількість матеріалів присвячена темі побутових відходів та забрудненню важливих

водойм. Але журналісти інколи прагнуть знайти цікаві факти, скажімо, звертаються до історичних даних щодо поводження з відходами в різні часи, подаючи позитивні приклади можливого вирішення проблеми, а також радісно повідомляють про нові ініціативи — інвесторів, які виходять з пропозиціями щодо переробки відходів [39].

Хочемо надати окремі поради та побажання для популяризації екологічної тематики у ЗМІ:

1. Екологічні діячі (громадські й державні) мають бути більш видимими публічно. Частіше виступати у рейтингових ЗМІ, особливо на телебаченні, яке й досі є найпопулярнішим джерелом інформації в українців. Більше створювати прецедентів для обговорення, більше піаритись на загальнонаціональному рівні. Вони мають пропонувати популярним засобам масової інформації програми, теми для виступів та розслідувань, конкретні ситуації та людські історії.

2. Екологічні реформи мають стати більш відчутними через впровадження нових правил екологічного врядування, в тому числі на місцевому рівні. Це змусить журналістів глибше вникати в тему, а редакторів та власників ЗМІ – переглядати редакційну політику.

3. Екологічні активісти мають надавати журналістам більше конкретної та зрозумілої інформації, налаштовувати контакти безпосередньо із журналістами, максимально забезпечувати їх експертною допомогою.

4. Соціальні мережі, сайти екологічних організацій мають стати допомогою для журналістів у пошуках інформації та експертизи.

5. Державні структури та спеціалізовані проекти повинні організувати системні програми підтримки для екожурналістів. Це може бути як інформаційна підтримка (бази даних, зв'язки з експертами, надання документів), просвітницька, чи матеріально-фінансова допомога.

Отже, у підсумку можемо сказати, що висвітлення екологічних тем у ЗМІ є дуже складним і воно потребує уваги журналістів. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у поширенні екологічних знань серед

населення та висвітленні екологічних криз і катастроф сучасності. Володіючи реальною здатністю формування громадської думки, ЗМІ об'єднуються у спільноти та організації. Основною метою яких є висвітлення та сприяння розвитку екологічної тематики в ЗМІ, виявлення різних небезпек і потенційних загроз, що можуть призвести до екологічних катастроф на планеті. Дослідження особливостей подання екологічної проблематики у ЗМІ, визначення головних чинників, які впливають на зміст і якість екопублікацій, сприятиме втіленню в життя інформаційної політики України.

Від представників ЗМІ, які висвітлюють екологічну тематику, вимагатиметься концентрація уваги, зусиль, застосування нових методів і знань. А, отже, аналіз і систематизація накопиченого досвіду української екожурналістики, визначення тенденцій у висвітленні проблем довкілля, безперечно, є необхідними для подальшого вдосконалення діяльності мас-медіа.

Наш перший розділ присвячений теоретичним засадам дослідження екологічних проблем у вітчизняних ЗМІ та сучасним проблемам розвитку екологічної журналістики в Україні.

Теоретичні основи екологічної журналістики створювали відомі вітчизняні науковці — Д. Олтаржевський, Г. Гопко, Д. Прилюк, А. Москаленко та інші. Варто відзначити, що цілеспрямований та комплексний розгляд практичного висвітлення екологічної тематики в сучасних українських друкованих ЗМІ, історію та особливості розвитку екологічної преси України досліджували журналістикознавець О. Беляков у дисертації «Комунікація як інструмент екологічної політики (на прикладі порівняльного досвіду України та Німеччини)» та монографії «Масова комунікація та екологічна політика».

Дослідник В. Іванов підкреслює, що ЗМІ охоплюють фактично все суспільство і певним чином впливають на нього, тому у наш час ЗМІ відіграють роль інструмента формування громадської думки, оскільки роблять можливим дискурс у масштабах всього соціуму. З огляду на це без

перебільшення можна стверджувати, що в останні десятиліття суттєвого розвитку набув такий напрямок, як екологічна журналістика.

Проте, на жаль, жоден популярний засіб масової інформації в Україні не має журналістів, які б спеціалізувалися на екологічній тематиці. Ті ж, хто готує статті на екологічні теми, як правило є журналістами «широкого профілю», або новинарями. У результаті екологічна тематика висвітлюється на шпальтах переважно в форматі сьогоденних новин.

Висновки до розділу 1.

У першому розділі ми дали визначення поняттю «екологічна журналістики», розглянувши при цьому різні тлумачення вчених, таких як (А. Коченова, Д. Григораш, Л. Землянова). Тому можемо говорити, що «екологічна журналістика» — безупинне, широке висвітлення екологічних питань як глобального, так і локального значення; предметом такої журналістики можуть бути не тільки проблеми, але й позитивні заходи, що спрямовані на охорону навколишнього природного середовища.

Наслідки впливу людини на навколишнє середовище сумні й тривожні: порушуються природні угруповання й ландшафти, забруднюється атмосфера, морські акваторії і прісні водойми, руйнується ґрунтовий покрив, зменшуються лісові ресурси та чисельність видів рослин і тварин, хімічні сполуки, які циркулюють у біосфері, шкодять здоров'ю людини та всьому живому. Треба працювати в руслі екології кожному, а роль журналістики дуже значна у цьому процесі.

Протягом останнього часу екологічні проблеми є особливо актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних) унаслідок техногенної катастрофи, яка сталася на Чорнобильській АЕС. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля насамперед упливають журналісти, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

Головною місією екологічної журналістики є нагадати суспільству про взаємозв'язок між природою, навколишнім середовищем та людиною, про те, що всі екологічні проблеми, які виникають у нас сьогодні є результатом нашої діяльності, і тільки від нас залежить чи будуть вони розвиватись або людство все ж знайде шляхи протидії.

Ми розглянули екологічну пресу як особливий різновид друкованих та онлайн мас-медіа, що має власні специфічні комунікативні можливості у

представленні проблематики довкілля. Кількість і склад спеціалізованої екологічної преси є нестабільним і таким, що постійно змінюється. На це здебільшого впливають політичні, фінансово-економічні та інші чинники загальнодержавного масштабу, через що більшість видань виходить нерегулярно.

Було досліджено проблеми надмірної драматизації фактів, концентрації на сенсаційності, критичних та катастрофічних подіях, незбалансованого подання екологічної теми, що більше тяжіє до негативних прикладів тощо, а також поверховості викладу екологічного матеріалу.

Наголошено на важливості на досліджуваному етапі розвитку вітчизняної екожурналістики конкретно-місцевого, локального підходу до висвітлення проблематики довкілля, звернення до регіональних проблем, які дозволяють масовому читачеві сприймати екожурналістику ближче, більш усвідомлено, як таку, що перебуває безпосередньо у сфері його особистих інтересів.

Ми також розглянули масове виникнення видань державних і громадських організацій України, а також Закарпаття, з 50-х рр до сьогодні, публікації яких розраховані на широке коло читачів.

Найбільша кількість видань з'явилася в 1990 році, що викликано демократичними змінами в суспільстві, та у 1994 – 1995 роках, до чого призвела насамперед фінансова підтримка міжнародних організацій. Проте половина з видань, котрі перестали виходити, проіснували не більш ніж півтора року (як правило, лише за рахунок наданих грошей). Наступний сплеск почався у другій половині 1994 року і триває донині.

Останніми роками спостерігається тенденція до виникнення нових видань екологічних організацій, які засновуються видавцем для обмеженої за кількістю, але чітко визначеної аудиторії. До таких видань насамперед слід віднести різноманітні інформаційні бюлетені, які вирізняються спрямованістю на членів або прихильників організації, переважанням невеликих повідомлень та заміток з контактними адресами, мала кількість

або повна відсутність аналітичних матеріалів. На нашу думку, недоліком таких видань є недостатнє або повністю відсутнє літературне редагування. Фінансування та популяризація цих видань відбуваються здебільшого за рахунок грантів, внесків засновників та спонсорів, пожертв.

Екологічна журналістика – це особливе явище в ЗМІ, напрямок журналістики, присвячений висвітленню життєво важливих питань глобального і локального рівня, що пов'язанні зі станом навколишнього природного середовища, впливом на це середовище людини, перспективами вирішення найгостріших екологічних проблем і подальшим гармонійним співіснуванням системи «людина-природа».

РОЗДІЛ 2.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ДРУКОВАНІЙ ПРЕСІ ЗАКАРПАТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТ «КАРПАТСЬКИЙ ОБ'ЄКТИВ», «РІО»)

1.1. Специфіка висвітлення екологічної тематики на сторінках газети «Карпатський об'єктив»

«Карпатський об'єктив» – це інформаційно-аналітичне видання, яке було засноване у березні 2013 року. За цей час вдалося створити одну з кращих на Закарпатті щотижневу друковану газету.

Це часопис суспільно-політичної тематики, що виходить один раз на тиждень (у четвер). До друку подається у вівторок. Містить як поточні новини, так і аналітичну інформацію. Вже традиційними для газети є рубрики: «Політика», «Соціо», «Кримінал», «Економіка», «Історія», «Спорт», «Розваги», «Господиня», «Наші історії», «Бульвар». Також у газеті є повна телепрограма на тиждень з анонсами найкращих фільмів, дитяча сторінка та сторінка оголошень.

Оскільки газета охоплює різні вікові категорії (3-15 років – 5%; 15-25 років – 20%; 25-50 років – 45%; 50 – 65 років – 25%; 65 і більше – 5%) її активно передплачують та купують у всіх точках продажу преси.

На сьогодні наклад видання становить 5000 примірників. Сигнальний номер вийшов 10 000-им накладом, а відтак тираж становив 3500 примірників.

Утім популярність газети стрімко зростає. За останніми даними, «Карпатський об'єктив» входить до трійки найбільш тиражних газет області. Газета розповсюджується у всіх без виключення містах та селах Закарпаття.

Редакція видання заявляє, що «Карпатський об'єктив» – це якісне демократичне незаангажоване видання, покликане донести читачам тільки правдиву та об'єктивну інформацію [28].

У процесі нашої роботи ми проаналізували 184 випуски видання за період 2016-2019 рр. Загалом нами було виявлено 54 публікацій на

екологічну тематику різних за жанрами та проблематикою. Найбільше статей щодо охорони природи та бережливого природокористування з'являлося в періоди стихійних лих в регіоні таких як: паводки, підтоплення, зсуви ґрунту та інші

Варто зауважити, що найбільше публікацій вийшло у 2016 році, особливо їх багато на тему вирубки лісів та стихійних лих. Ці теми є пов'язані між собою, адже саме через масову вирубку відбуваються паводки та зсув ґрунту, до прикладу. І, на жаль, фактом є те, що з кожним роком кількість матеріалів на екотематику зменшується. Так у 2019 році вийшло тільки 7 статей на дану тему, хоча зараз проблеми екології набувають ще більшого резонансу, тому зменшення публікацій на екотематику вважаємо негативним аспектом (див.дод.1).

На екологічні теми статті у виданні друкують наступні журналісти: В. Горват, О. Невицька, Ю.Данилова, В.Копинець, М. Кеслер, Х. Біклян, Т. Когутич, М. Алдон, М. Травень та С. Комлева.

Загалом у досліджуваному виданні журналісти висвітлюють найчастіше такі актуальні теми: (див.дод.2)

- 1) незаконна вирубка лісів (бракон'єрство);
- 2) хвороби та шкідники лісів;
- 3) озеленення міст і сіл;
- 4) стихійні лиха (град, буревій, повені, пожежі, паводки);
- 5) забруднення навколишнього середовища (забруднення поверхневих вод, питної води, очисні споруди, каналізації; нагромадження побутових і промислових відходів;
- 6) будівництво електростанцій (малих ГЕС, вітрових, сонячних батарей)
- 7) створення екологічних проектів;
- 8) екологічна культура населення;
- 9) усунення наслідків аварії на ЧАЕС.

Варто відмітити, що ліс у Закарпатті – єдиний на території України ареал поширення середньоевропейських лісів. До того ж за площею лісового

фонду Закарпаття входить до першої п'ятірки серед областей України, а за лісистістю і запасами деревини наша область займає перше місце. Тому й стає цілком зрозумілим чому тема незаконної вирубки лісів у області є дуже актуальною серед журналістів. У досліджуваному нами виданні ми зафіксували 19 публікацій. Наприклад: *«Лісовий бунт у гірській глибинці»* (І. Ланджун) [Карпатський об'єктив. 03.03.16. №8(137), С. 2.]; *«На Хустщині «лісовий» скандал. Чи законними були вирубки в Олександрівці?»* (М. Алдон) [Карпатський об'єктив. 21.04.16. №15(144), С. 6.]; *«Майор поліції «кришував» незаконну вирубку лісів»* [Карпатський об'єктив. 28.04.16. №16(145), С. 6.]; *«Контрабанди лісу на Закарпатті чи законний бізнес?»* (Х. Біклян) [Карпатський об'єктив. 05.05.16. №17(146), С. 4.]. *«Відповідальність за незаконні рубки в Карпатах лежить на мінагрополітиці та продовольстві»* [5.11.16, №125-126 (4590-4591), С. 2]; *«Полонини як «незаконні вирубки» представлені на інтерактивній карті»* [15.11.16 №130 (4595), С.3]; *«Інтерактивну мапу лісів нарешті розпочали аналізувати»* (перевірка незаконної рубки) [29.11.16 №136(4601), С.3]; *«У лісах посилили охорону – борються з браконьєрствами»* [6.12.16 №139(4604), С.3]; *«Лісова мафія» безсмертна?»* (А: В.Горват) (контрабанда) [23.07.16 №80-81 (4545-4546) С.5]; *«Планова вирубка чи нищення лісу?»* [9.02.2018 №3 (236) С. 5 (актуально)].

Як бачимо це переважно сенсаційні матеріали щодо несанкціонованої вирубки карпатського лісу.

Хоча зустрічаються й публікації, присвячені вирішенню цієї проблеми (так ми виявили 7 фіксацій). Наприклад: *«Зупинити суцільні рубки в заповідних законах»* [Карпатський об'єктив. 09.02.16. №15(4480), С. 4.]; *«Проблеми лісової сертифікації обговорили за круглим столом»* [Карпатський об'єктив. 28.05.16. №58-59(4523-4524), С. 9.]; *«В області лісові масиви вже посилено охороняють»* [Карпатський об'єктив. 15.10.16. №116-117(4581-4582), С. 5.]; *«ВР заборонила використання капканів і посилила боротьбу з браконьєрством»* [Карпатський об'єктив. 09.02.17. №5(185), С.

2.]; *«Поки є ліс – у Закарпатті буде життя»* [17.09.16 №37(962), С.6]; *«Лісові справи: вирубають – садять»* (А: О.Невицька) [13.08.16 №89-90(4554-4555) С.4]; *«ВР заборонила використання капканів і посилила боротьбу з браконьєрством»* [9.02.2017 № 5 (185) (новини) С.2].

Питання охорони лісу порушуються як на обласному, так і на державному рівнях: *«Земельні питання, вирубка лісів та культурні й соціальні проблеми – у запитках обласних депутатів»* [Карпатський об'єктив. 09.08.16. №88(4553), С. 4.];

Також два матеріали на тему незаконної вирубки лісів було опубліковано у розділі «кримінал», які призвели до трагедії, а саме смерті людей: *«На Тячівщині загинув 28-річний чоловік, який незаконно заготовляв дрова»* [21.12.2017 №50 (230)].

Після аналізу названих статей, бачимо, що вирубка лісів та браконьєрство – це не лише проблеми місцевого значення, які можна вирішити окремо взятою громадою, а й проблеми загальноукраїнського масштабу, до розв'язання яких мають долучитися відповідні міністерства та відомства.

Стихійні лиха — це надзвичайні природні явища, що діють з великою руйнівною силою, завдають значної шкоди району, в якому відбуваються, порушують нормальну життєдіяльність населення, знищують матеріальні цінності. Стихійні лиха можуть виникати як незалежно один від одного, так і зв'язано: одне з них може спричинити за собою інше. Деякі з них часто виникають в результаті діяльності людини (наприклад, лісові та торф'яні пожежі, вирубка лісів, виробничі вибухи в гірській місцевості, при будівництві гребель, закладці (розробці) кар'єрів, що часто призводить до зсувів, сніжних лавин, обвалів льодовиків т. ін.).

Так, автори написали 19 матеріалів на тему стихійних лих (сюди відносимо: град, буревій, повені, пожежі, паводки); *«Закарпаттю знову загрожує повінь»* (А: М.Кеслер) [14.01.16 №1(130), С.2]; *«Свалявищиною пронісся руйнівний буревій»* (А: Х.Біклян) [14.04.16 №14(143), С.3]; *«Град*

завбільшки з яйце завдав шкоди половині Закарпаття» (А: В.Копинець) [23.06.16 №24 (153), С.2]; *«Що не дощ, то наводок»* (А: В.Копинець) [10.11.16 №44(173) С.3] (незаконне знищення лісів наслідки); *«Локальна аномальна злива наробила великої біди»* (А: М.Травень) [12.04.16 №41(4506), С.1]; *«Допомогти потерпілим від стихії краянам»* (грози) [2.07.16 №71-72 (4536-4537)]; *«Райони, постраждали від граду, вже отримали гроші, але на Виноградівщині зволікають з їх розподілом»* С.5; *«Серед причин затоплень на Рахівщині – й людський фактор»* С.5; *«Стихія в Ужгороді виривала дерева з корінням, а вони троцили машини»* [30.07.16 №83-84 (4548-4549) С.3]; *«Закарпаття «попливло» - за півтори доби випало понад двомісячна норма дощу»* [8.11.16 №127(4592) С.1]; *«Післянаводкові підсумки: затоплює і через недбалість місцевої влади»* [12.11.16 №128-129 (4593-4594), С.5]; *«Сильний буревій на Тячівщині»* (А: Вікторія Копинець) [9.07.16 №75 (4539-4540), С.11]; (новини); *«Берегівщиною пронісся потужний буревій»* (А:Христина Біклян) [20.06.2019 №24 (306) С. 2] ; *«Нашим краєм пронісся буревій»* (А: Христина Біклян) [11.07.2019 №27 (309)]; *«Сумна статистика пожеж в екосистемах Закарпаття»* [30.08.2018 № 34 (265) С.6] (кримінал); *«Безжалісний турлаш: як Закарпаття рятувалося з крижаного полону»* (А: Христина Біклян) [9.02.2017 № 5 (185), С.2]; *«Випробування негодою аномальні снігопади у Європі»* (А:Христина Біклян) [19.01.2017 №2 (182) (новини)]; *«Аномальні сюрпризи квітня» випав сніг»* (А:Христина Біклян), [27.04.2017№16 (196), С. 5 (актуально)]; *«Долина нарцисів цьогоріч зацвіте пізніше через холодну весну»* (А: Христина Біклян) [4.05.2017 №17 (197)].

Висвітлення теми природних катаклізмів у газетних статтях, як правило, мають описовий характер наслідків руйнівних лих. Не знаходимо жодної публікації, яка спрацювала б на випередження та поширення просвітницької інформації серед населення, що зменшило б кількість руйнувань.

У погіршенні екологічної ситуації найчастіше звинувачують різноманітні підприємства, які викидають у повітря шкідливі речовини. Так,

дійсно підприємства найбільше забруднюють навколишнє середовище, але не тільки вони є винуватцями екологічних проблем. Кожен з нас вносить свою краплю в цю справу: викидаючи сміття, вирубуючи дерева на новорічні свята, забруднюючи водойми хімікатами тощо. Питання погіршення екології на сьогоднішніх день гостро стоїть не тільки в Україні, а й у міжнародному співтоваристві.

Найбільше на здоров'я українців впливає забруднене повітря. Щорічно по всій Україні в атмосферу виділяється близько 17 млн тонн шкідливих речовин. Крім того, деякі з цих речовин мають значний вплив на зміну клімату, а, відтак, і на погіршення стану здоров'я людей. Свій внесок у забруднення повітря роблять, зокрема, підприємства чорної металургії, енергетики, вугільної промисловості, хімічної та нафтохімічної промисловості. Маємо також великі викиди з ТЕЦ та автомобілі, кількість яких щороку зростає. Впливають також незаконні вирубки лісів в Карпатах, які провокують серйозні природні катаклізми. Крім того, у багатоводній Україні все ж є проблеми з питною водою. Адже більшість джерел сьогодні забруднюють різного роду підприємства та й самі мешканці країни теж. У Закарпатті ці проблеми актуальні також. [8]

Нами було виявлено 9 статей на тему забруднення навколишнього середовища (проблеми сміттєзвалищ, каналізацій, очисних споруд, проблема з питною водою): *«На Закарпаття – по чисте повітря та цілющу воду»* (А: Т.Когутич) [16.06.16 №23(152), С.5]; *«Ужгородське сміттєзвалище – екологічне лихо, яке ще можна відвернути»* (А: Х. Біклян) [6.10.16 №39(168)]; *«Чорне море раптово «позеленіло». Відпустка в Одесі відмінюється ?»* (А: Вікторія Копинець) [20.06.2019 №24 (306) (новини)]; *«Пластик замість грошей» проблеми: голоду, сміття, доріг»* [8.08.2019 №31 (313) С. 6]; *«Сміттєвий колапс на Виноградівщині»* (А: Христина Біклян) [22.08.2019 № 33 (315) С.2]; *«Завалені сміттям: на Виноградівщині вже кілька місяців не вивозять відходи»* (А: Христина Біклян) [17.10.2019 №41 (323) С.5 (соціо)]; *«Без сміттєпереробного заводу, але із законом. Як*

сортують сміття в області» [22.02.2018 №7(238) С. 5]; *«Що буде зі сміттям у Кострині на Великоберезнянщині»* [8.03.2018 №9(240) (новини)]; *«Чи матиме Чоп чисту питну воду?»* [2.03.2017 №8 (188) (актуально) С. 5].

З досліджених статей бачимо лише кілька, що описують не лише проблему, а й наводять приклади успішного вирішення питання боротьби зі сміттям та пропонують шляхи виходу з ситуації.

Три публікації ми виявили на тему озеленення міст і сіл: *«Генконсул Словаччини та владика Мілан взяли за озеленення нашого краю»* [12.05.16 №18(147) С. 3]; *«У Буштинському парку завдяки ініціативі місцевого аніматора оселилась лебедина родина»* (А: Світлана Комлева) [18.07.2019 №28 (310)]; *«На якій відстані садити дерева» озеленення міста»* (А: Михайло Білак) [16.03.2017 №10 (190), С.14].

На нашу думку, проблема озеленення міст і сіл заслуговує на ширший резонанс серед жителів та керівників краю, оскільки повітря у містах та селищах Закарпаття є дуже забрудненим через надмірну кількість транспортних засобів на душу населення в Україні

Ми зафіксували два матеріали на тему екологічної культури населення: *«Альтернатива спалювання: як перетворити опале листя цінне добриво»* [27.09.2018 №38 (269) (корисні поради)]; *«Хто підпалив Долину нарцисів»* А: Марина Алдон [20.03.2017 №11 (191) (кримінал) С. 6].

Також є по одній публікації на тему будівництва електростанцій на річках, вітрові станції та сонячні батареї, до прикладу: *«Зелений» тариф для наземних сонячних електростанцій знову актуальний»* (А: Вікторія Копинець) [22.08.2019 № 33 (315) С. 3]; та хвороба лісів: *«Лісгосп на Хустщині завдав шкоди лісу»* [5.07.2018 №26(257) (кримінал)]; створення екологічних проектів; *«Стартувала екологічна акція «Чисте Закарпаття»* (А: Вікторія Копинець) [18.05.2017 №19 (199)].

Зважаючи на таку малу кількість публікацій на тему екологічної культури та альтернативних джерел енергії, констатуємо значне відставання журналістської думки від світових тенденцій, направлених на збереження та

примноження природних ресурсів, переробки сміття та просвітницької роботи у ЗМІ.

Поряд з місцевими екологічними проблемами автори публікацій висвітлюють і питання наслідків аварії на ЧАЕС, оскільки ця жахлива трагічна подія торкнулася всіх громадян країни, забравши чимало життів, і продовжує давати негативний вплив на довкілля та здоров'я населення країни. Так нами виявлено дві публікації на цю тему: *«Чорнобиль – це рана в серці кожного, хто побував у зоні відчуження – вважає хустянин М.Соломаха»* (А: М.Алдон) [5.05.16 №17(146), С.12]; *«Чорнобильська трагедія – навічно в пам'яті народу»* (А: Христина Біклян) [3.05.2018 №17 (248)].

З моменту аварії на ЧАЕС у 1986 році проблеми радіаційного забруднення та здоров'я людей, як і консервація небезпечної станції, потребують від журналістів постійного нагадування про це в ЗМІ і мають залишатися під прицілним контролем працівників медіа, а не бути лише поодинокими дописами.

Звичайно, журналісти досліджуваного видання звертають увагу на те, що питання екології – це не проблема лише одного регіону, а й держави в цілому. Тому потрібна ефективна робота профільних міністерств. Важливим моментом є також міжнародна співпраця сусідніх держав та спільних підприємств щодо збереження чистоти довкілля.

Щодо використання певних жанрових форм у висвітленні екологічної проблематики, можна помітити, що вони мають велике значення для вдосконалення масово-інформаційної діяльності, підвищення виразності та комунікативної ефективності екопублікацій. Майстерне оперування жанровими формами допомагає в розкритті тем, пов'язаних із довкіллям, у створенні публікації, визначенні її текстових рамок та лінгвістичних засобів.

Серед інформаційних жанрів, використовуваних для розкриття екологічної проблематики, слід відзначити замітку, яка дає змогу оперативно

викласти фактаж, привернути до нього увагу широкої аудиторії завдяки простій та зручній для сприйняття схемі викладу.

Саме цим жанром журналісти «Карпатського Об'єктиву» найчастіше писали свої екоматеріали (див.дод.3). У процесі нашого дослідження ми виявили 34 замітки. До прикладу: *«Закарпаттю знову загрожує повінь»* (А: М.Кеслер) [14.01.16 №1(130) С.2]; *«Свалявищиною пронісся руйнівний буревій»* (А: Х.Біклян) [3.03.16 №8(137) С.3]; *«Майор поліції «кришував» незаконну вирубку лісів»* [28.04.16 №16(145) С.6]; *«Контрабанди лісу на Закарпатті чи законний бізнес?»* (А: Х.Біклян) [5.05.16 №17(146)]; *«Генконсул Словаччини та владика Мілан ... взялися за озеленення нашого краю»* [12.05.16 №18(147) С.3]; *«Берегівщиною пронісся потужний буревій»* (А:Христина Біклян) [20.06.2019 №24 (306), С. 2]; *«Нашим краєм пронісся буревій»* (А:Христина Біклян) [11.07.2019 №27 (309)]; *«Пластик замість грошей» проблеми: голоду, сміття, доріг»* [8.08.2019 №31 (313), С. 6]; *«Сміттєвий колапс на Виноградівщині»* (А: Христина Біклян) [22.08.2019 № 33 (315), С.2]; *«Лісгосп на Хустщині завдав шкоди лісу»* [5.07.2018 №26(257) (кримінал)]; *«Сумна статистика пожеж в екосистемах Закарпаття»* [30.08.2018 № 34 (265) С. 6 (кримінал)]; *«Альтернатива спалювання: як перетворити опале листя цінне добриво»* [27.09.2018 №38 (269) (корисні поради)]; *«Через аномально теплу зиму на Закарпатті зацвіли підсніжники і троянди»* (А:Христина Біклян) [11.01.2018 №1 (232) С. 3]; *«Планова вирубка чи нищення лісу?»* [9.02.2018 №3 (236) С. 5 (актуально)]; *«Що буде зі сміттям у Кострині на Великоберезнянщині»* [8.03.2018 №9(240) (новини)]; *«Дендропарк «Березинка» - екзотичний оазис на Мукачівщині» рідкісні види дерев»* (А: Христина Біклян) [5.04.2018 №13(244) С. 12 (наші історії)]; *«Чорнобильська трагедія – навічно в пам'яті народу»* [№17 (248) 3.05.2018].

Використання аналітичних жанрів є найбільш доцільним та виправданим для висвітлення екотематики, оскільки вони дають змогу підходити до проблеми більш комплексно та змістовно [49]. З-поміж них слід відзначити кореспонденцію, що має ширший зображувальний потенціал, ніж

замітка та інші інформаційні жанри. Так ми виявили всього три статті цього жанру: *«У Буштинському парку завдяки ініціативі місцевого аніматора оселилась лебедина родина»* [18.07.2019 №28 (310)]; *«Завалені сміттям: на Виноградівщині вже кілька місяців не вивозять відходи»* (А:Христина Біклян) [17.10.2019 №41 (323) С. 5 (соціо)]; *«Нова реформа: чому по всій країні бунтують лісівники?»* (А: Христина Біклян) [7.12.2017 №48 (228) (соціо) С.5].

Огляд та стаття також використовуються досить часто у даних виданнях, адже при аналітичному розгляді екологічних тем, дозволяють всебічно дослідити ту чи іншу проблему, пов'язану з довкіллям, і представити результати у сконцентрованому вигляді.

Так ми виявили 10 статей (аналітичну, з елементами інтерв'ю та репортажу): *«Чорнобиль – це рана в серці кожного, хто побував у зоні відчуження – вважає хустянин М.Соломаха»* (А: М.Алдон) [5.05.16 №17(146) С.12 – стаття з елементами інтерв'ю]; *«На Закарпаття – по чисте повітря та цілющу воду»* (А: Т.Когутич) [16.06.16 №23(152) С.5 – стаття]; *«Ужгородське сміттєзвалище – екологічне лихо, яке ще можна відвернути»* (А: Х. Біклян) [6.10.16 №39(168) – аналітична стаття]; *«Збереження карпатських пралісів потребує ґрунтового законодавчого забезпечення»* [С.4 – стаття]; *«Лісова мафія» безсмертна?»* (контрабанда) (А: В.Горват) [23.07.16 №80-81(4545-4546) С.5 – аналітична стаття]; *«Поки є ліс – у Закарпатті буде життя»* [17.09.16 №37(962) С.6 – стаття, яка докладно подає хронологію розвитку лісової галузі на Закарпатті]; *«Ліс у жіночих руках. Масштабну місію – доти життя новим зеленим масивом і доглянути їх – виконують трудівниці лісової галузі Закарпаття»* [17.09.16 №104-105(4569-4570) С.8 – стаття з елементами репортажу]; *«Екологічно чисті продукти, вирощені як колись»* [19.07.2018 №28 (259) С. 12 (наші історії) – стаття] ; *«Без сміттєпереробного заводу, але із законом. Як сортують сміття в області»* [22.02.2018 №7 (238) С. 5 – стаття]; *«Безжалісний турлаш: як Закарпаття рятувалося з крижаного полону»* (А: Христина

Біклян) [9.02.2017 № 5 (185) С. 6 - стаття]; *«Чи матиме Чоп чисту питну воду?»* [2.03.2017 №8 (188) (актуально) С. 5];

Також журналісти використовують огляд, як дієвий жанр журналістики, до прикладу: *«Град завбільшки з яйце завдав шкоди половині Закарпаття»* (А: В.Копинець) [23.06.16 №24(153) С.2 – огляд]; *«Що не дощ, то паводок»* (А: В.Копинець) [10.11.16 №44(173) С.3 (незаконне знищення лісів наслідки) – огляд]; *«Jabil Україна» активно впроваджує екологічні ініціативи в регіоні»* (впровадження екологічних проектів, вплив підприємства на середовище) [С.6 – огляд]; *«Закарпаття «попливло» - за півтори доби випало понад двомісячна норма дощу»* [8.11.16 №127(4592) С.1 – огляд]; *«Післяпаводкові підсумки: затоплює і через недбалість місцевої влади»* [12.11.16 №128-129 (4593-4594) С.5 – огляд]; *«Лісоподібні рослини Ужгорода»* (А: Михайло Білак) [16.03.2017 №10 (190) С.12 (наші історії)].

Також ми виявили три матеріали у жанрі інтерв'ю, до прикладу: *«Валерій Мурга: «Боротьба з незаконним рубками та збільшення лісистості Закарпаття наші головні завдання»* (А: О.Невицька) [28.05.16 №58-59(4523-4524) С.8].

Можемо констатувати, що у досліджуваній газеті журналісти при розкритті тої чи іншої екологічної теми вдаються до різних жанрів (замітка, кореспонденція, стаття, огляд, інтерв'ю). Але не всі вони мають однакову частотність щодо вживання у цьому виданні. Зокрема найчастіше використовується жанр замітки. Кореспонденція, стаття та огляд – це також одні з найбільш вживаних жанрів у дослідженому виданні. З одного боку це добре, адже в них глибоко аналізуються проблеми екології та розглядаються шляхи їх вирішення, але, безперечно, потрібно звертати увагу на ці жанри журналістики ще більше.

Отже, ми бачимо явну перевагу одних жанрів над іншими. Замітка, кореспонденція, стаття та огляд – це найбільш вживані жанри у дослідженому виданні. З одного боку це добре, адже в них глибоко аналізуються проблеми екології та розглядаються шляхи їх вирішення. Та з

іншого боку, потрібно також використовувати й інші жанри журналістики, такі як памфлет, фейлетон, есе, нарис, яких ми зовсім не виявили у даній газеті. Ці жанри мають свою специфіку, яка заслуговує на увагу читачів. Деколи сатирично-гумористичний погляд на серйозну проблему може дати більш позитивний результат у вирішенні питання, ніж серйозна публікація. Інтерв'ю та фоторепортаж також мали б використовуватися частіше, бо це є дієві жанри передачі інформації.

Тематика публікацій більше різноманітніша ніж жанри у досліджуваній газеті. І це позитивний аспект, адже проблеми екології – займають одне з важливих значень у житті людини та суспільства в цілому. Тому потрібно висвітлювати різні теми, що стосують екологічних питань.

2.1. Особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів газети «РІО»

Газета «РІО» виходить в Ужгороді з початку 1996 року та є рекламно-інформаційним, громадсько-політичним виданням. Фундатор газети — Сергій Ратушняк.

Тижневик розповсюджується в межах Закарпатської області і має один з найбільших накладів серед інформаційних видань регіону. Газету також читають на прикордонних територіях Угорщини та Словаччини. Виходить у світ щосуботи накладом порядку 20 тисяч примірників, формат А-3, обсяг 24 або 32 повноколірні сторінки.

Газета «РІО» – переможець фонду «Витоки» у номінації «Газета року Закарпаття». Згідно зі щорічними опитуваннями від Закарпатського політлогового центру, впродовж понад десяти років газета «РІО» є найрейтинговішим та найвпливовішим друкованим виданням Закарпаття, значно випереджаючи своїх найближчих колег-конкурентів з інших регіональних видань. Видавець газети «РІО» — ТОВ «Редакційно-видавнича фірма «Тиждень-Прес» — у 2009 році став переможцем Всеукраїнського державно-статистичного рейтингу під егідою Держкомстату України у виді діяльності «Видання газет» та отримав диплом переможця у номінації «Надійний і стабільний партнер». Газета «РІО» – член Української асоціації видавців періодичної преси [46].

Для написання магістерської роботи нами було проаналізовано 184 випуски цього видання за період 2016-2019 рр. Загалом ми виявили 111 публікацій на екологічну тематику різних за жанрами та проблематикою. У виданні «РІО», як і в «Карпатському об'єктиві», ми виокремили майже ідентичну проблематику статей: (див.дод.2)

- 1) незаконна вирубка лісів (бракон'єрство);
- 2) хвороби та шкідники лісів;
- 3) озеленення міст і сіл;
- 4) стихійні лиха (град, буревій, повені, пожежі, паводки);

5) забруднення навколишнього середовища (забруднення поверхневих вод, питної води, очисні споруди, каналізації; нагромадження побутових і промислових відходів;

6) будівництво електростанцій (малих ГЕС, вітрових, сонячних батарей)

7) створення екологічних проєктів;

8) екологічна культура населення

На екологічну тему у газеті друкуються статті таких журналістів як: Іполит Ігнатов, Генріх Розман, Василь Коваль, Золтан Бабяк та Юрій Туряниця.

На тему вирубки лісів (бракон'єрство) ми виокремили 30 публікацій: *«Вбиваючи ліс, убиваєте майбутнє»* (вирубка) [19.03.16 №11(936) С.1]; *«Ліс рубають, аж гай шумить. Чому мовчить народ?»* [16.04.16 №15(940) С.3]; *«Лісовий майдан» розкручується штучно групою олігархів* (рубка) [14.05.16 №19(944) С.3]; *«Закарпатські лісівники рубають лісу менше, а грошей до бюджету йде більше»* [7.07.2018 №27 (1056) (події)]; *«Хто знищив ліси Західної України». Дослідники з Великобританії назвали винних у екологічній катастрофі»* (А: Іполит Ігнатов) [4.08.2018 №31(1060) С. 6 (тема)]; *«Що коїться з лісами в Закарпатті – розповів головний лісівник області»* (крапки над І) [13.10.2018 №41 (1070)]; *«Шахтинський ліс не рубатимуть»* [№5(1034) 3.02.2018 (ратуша)]; *«248 незаконних рубок офіційно зафіксували у Закарпатті»* [12.08.2017 №32 (1009) (події+спорт)];

Серед них знаходимо публікації, які націлені на вирішення цих проблем: *«Закарпатський ліс рятують сучасні електронні технології»* (боротьба з рубками, електронний облік деревини) [9.06.16 №27(952) С.4]; *«У лісових угіддях Закарпаття посилили охорону»* (бракон'єрство) [24.12.16 №51(976) С.14]; *«Як врятувати ліс»* (висихання дерев, вирубка) [12.11.16 №45(970) С.6]; *«Прибутки мають приносити не рубки, а рекреаційна й оздоровча складові лісу»* [4.06.16 №22(947) С.6]; *«Правоохоронці зупинили незаконну рубку у заповіднику»* [10.08.2019 №32 (1113) С. 4 (Події+спорт)];

З досліджуваних публікацій видно, що журналісти не лишалися осторонь однієї з найважливіших проблем нашої області, борючись з незаконними вирубками лісів та бракон'єрством. У статтях піднімалися питання кримінальної відповідальності винних за злочини, що завдали шкоду екосистемі краю та бюджету країни: *«Лісова мафія на Закарпатті»* [26.05.2018 №21(1050) (події) С. 4]; *«Серед двох спійманих на Березівщині бракон'єрів із вбитим оленем, один – депутат райради»* [3.06.2017 №22 (999) (події)]; *«Лісова мафія в Закарпатті має десятки мільйонів доларів на рік від незаконних рубок»* [19.03.16 №11(36) С.2]; *«За фактом вирубки лісу поблизу Ужанського національного природного парку розпочато перевірку»* [31.03.2018 №13 (1042)].

Особливості географічного положення України, атмосферні процеси, наявність гірських масивів, підвищень, близькість теплих морів зумовлюють різноманітність кліматичних умов. Внаслідок взаємодії всіх цих факторів виникають небезпечні стихійні явища. В окремих випадках вони мають катастрофічний характер.

Стихійні лиха, що мають місце на території України, можна поділити на прості, що включають один елемент наприклад, сильний вітер, зсув або землетрус) та складні, що включають декілька процесів однієї групи або кількох груп, наприклад, негативних атмосферних та геодинамічних екзогенних процесів, ендегенних, екзогенних та гідрометеорологічних процесів у поєднанні з техногенними [19].

На Закарпатті основними ж стихійними лихами є паводки, лавини, вітровали та інші.

Так ми виявили 21 матеріал на тему стихійних лих: *«Покарані природою»* (вітер) [30.07.16 №30(955) С.1]; *«Природа помстилася»* (вода) [12.11.16 №45(970) С.4]; *«Паводок – це кара Закарпаттю за хамське ставлення до природи»* [12.11.16 №45(970) С.6]; *«Генріх Розман: кожного разу на Закарпатті паводки будуть руйнівнішими. Через людей»* (А: Генріх Розман) [С. 4 (Події+Спорт)]; *«На Тячівщині стихія забрала життя 5-х*

людей» [15.06.2019 № 24 (1105) С. 9 (події)]; «Помста природи» На Тячівщині стихія забрала життя 5 –х людей» [15.06.2019 № 24 (1105)]; «Що насправді стало причиною затоплення Рахова» [25.08.2018 №34(1063) (події)]; «На Закарпатті скоро може бути руйнівний землетрус силою 8 балів» [17.11.2018 №46(1075) (події)]; «На Тячівщині у Тернові відновлюють дамбу, прорив якої загрожував підтопленням» [1.12.2018 №48(1077) (події)]; «У березні вітровал пошкодив понад 1000 гектарів лісу» [31.03.2018 №13 (1042) С.4 (події)]; «Як закарпатська річка помстилася» [14.04.2018 №15 (1044) С. 4]; «Синевирське озеро вийшло з берегів» [21.04.2018 №16 (1045) С. 4 (події)]; «Зсув ґрунту на Мукачівщині зруйнував два будинки і накрив автомобіль» [12.05.2018 №19 (1048) С. 5 (події+спорт)]; «Негода на Закарпатті». Спеціальні комісії підраховують збитки завдані буревієм і градобоєм (події) [16.06.2018 №24(1053) С. 2]; «Спека, яка вбиває. Людство живе в борг» [5.08.2017 №31 (1008) головна сторінка]; «Закарпаттям пронісся буревій» [23.09.2017 №38 (1015) С. 4 (події)]; «Стихія в Закарпатті: затоплені підвали, зсуви ґрунту і потрощені дахи» [4.11.2017 №44(1021) С.4 (події)]; «Паводок у Закарпатті: зсув ґрунту, перекриті дороги, відключена вода і купа сміття» [16.12.2017 №50 (1027) (події)]; «Закарпаття зазнало однієї з найпотужніших стихій десятиліття» [21.01.2016 №3(960) (події)]; «Черговий удар від стихії» [11.02.2017 № 6 (983) С. 4 (події)].

Як і в попередньому досліджуваному виданні не бракує публікацій про стихійні лиха та наслідки негоди. Але не вистачає дописів про подолання наслідків руйнувань, проведеної роботи відповідними службами та відшкодування населенню збитків з боку держави.

На жаль, у ХХІ столітті гостро постала проблема знищення унікальних ландшафтів, природної системи та порушення унікальності Карпатських гір. Це трапилося внаслідок хижацького ставлення людини до довкілля в регіоні та нефахового підходу до природокористування (розширення вирубок лісу,

браконьєрство, промислове та аварійне забруднення, сільськогосподарська діяльність, розвиток туризму, розширення транспортних мереж тощо).

Для територій Карпатського регіону екологічні проблеми мають однаковий характер, типові вони й для Закарпаття. Потрібно звертати увагу на навколишнє середовище першочергово, адже його забруднення – це шкода не лише природі, а й здоров'ю людей [27].

Ми виявили 33 публікацій на тему забруднення навколишнього середовища (сюди відносимо проблеми сміттєзвалищ, каналізацій, очисних споруд, проблема з питною водою): *«Куди зливають відходи у селах?»* (стічні води не очищають) [2.06.16 №26(951) С.2]; *«Влада поговорила про водну катастрофу в області»* (каналізації) [6.08.16 №31(956) С.4]; *«Як Закарпаття може очистити свою воду»* [12.11.16 №45(970) С.7]; *«Брудна вода. Хто відповідь за екологічне лихо в Закарпатті?»* [23.07.16 №29(954) С.6]; *«Вода все пам'ятає і зцілює, але її треба берегти і використовувати грамотно»* (забруднені річки) [20.08.16 №33(958) С.3]; *«В Ужгороді цвинтар перетворили на сміттєзвалище»* [5.11.16 №44(969) С.8]; *«В ужгородських водоймах купатися заборонено»* [8.06.2019 №23 (1104) (ратуша) С. 8]; *«Сміття.Вода.Повітря.Влада Ужгорода неспроможна вирішити проблеми, які несуть загрозу громаді»* (А: Генріх Розман) [15.06.2019 №24(1105) С. 8]; *«В ужгороді пройшла чергова нарада з приводу будівництва сміттєпереробного заводу»* [31.08.2019 №35 (1116) С. 8 (ратуша)]; *«На Закарпатті брудна вода. Хоча і найчистіша в Україні»* [11.08.2018 №32 (1061) С. 6] ; *«Риба у Латориці загинула через аварійний викид каналів»* [1.09.2018 №35 (1064) (події)]; *«Дев'ятиповерхівка із сотнями квартир руйнується просто на очах» застоюна каналізація»* [29.09.2018 № 39 (1068) С. 8]; *«Закарпатці почали спалювати сухості»* [31.03.2018 №13 (1042) С. 4 (події)]; *«Упродовж доби рятувальники області 11 разів виїжджали на загорання сухостою»* [7.04.2018 №14 (1043) С. 4 (події)]; *«У водопровідній воді в Чопі знайшли нечистоти, кишкові палички та важкі метали»* [2.06.2018 №22 (1051) С. 4 (події)]; *«Очисні споруди Ужгорода не*

відповідають нормам» [27.07.2017 №29 (1006) С.8 (ратуша)]; «Закарпатське водосховище перетворилося на сміттєзвалище завдяки місцевим мешканцям» (події) [5.08.2017 №31 (1008)]; «Півтора тисячі мішків сміття вилучили з Вільшанського водосховища» [19.08.2017 №33 (1010)]; «В Ужі масово загинула риба» [25.02.2017 №8 (985) (події)]; Генріх Розман: «Закарпатці навіть не уявляють, якій сміттєвій небезпеці перебувають» [11.03.2017 №10 (987) (тема) С. 3]; «Держекоінспекція почала штрафувати чиновників за неприбране сміття» [15.04.2017 №15 (992) (події)]; «У Закарпатті горіло сміттєзвалище» [24.06.2017 №25 (1002) (події)].

Як бачимо, журналісти не залишаються осторонь таких нагальних проблем для населення як стан водоочисних та каналізаційних споруд, прибирання та вивезення сміття, що напряду впливає на здоров'я людей. Автори статей піднімають питання зношеності систем життєзабезпечення жителів міст і сіл. І це саме той випадок, коли вчасно б'ють на сполох.

На тему будівництва електростанцій на річках та вітрових станцій ми зафіксували три публікації: «Чому влада вважає, що Рахівщина в небезпеці?» (зведення гідроелектростанцій на теренах загроза екології) [11.06.16 №23(948) С.3]; «Нова влада Закарпаття не проти забудови Боржави вітряками» (А: Василь Коваль) [31.08.2019 №35(1116) (події+спорт)]; «Боржавський хребет на Закарпатті мають намір забудувати вітровими станціями. Екологи проти» [10.02.2018 №6 (1035) (тема) С. 3].

Питання настільки актуальне і гостре, що на нашу думку потребує значно більшого висвітлення. Адже Закарпаття – це край національних природних парків, заповідників та санаторно-курортних об'єктів. І побудова таких електростанцій вимагає тривалих наукових досліджень та оцінок експертів, а також потребує залучення громад до вирішення цих питань.

Одни матеріал ми зафіксували на тему хвороби лісів: «Закарпатські смереки хворі» (короїдне ураження лісів) [4.06.16 №22(947) С.4].

Цього дуже недостатньо, зважаючи на те, що ліси – найбільше багатство Карпат, і населення має мати більше інформації як про стан лісів, так і боротьбу з хворобами рослин.

Озеленення міст і сіл – має бути одною з провідних тем у пресі, адже ми маємо не тільки руйнувати і завдавати шкоди природі, але й відновлювати та збагачувати її. Так ми виявили вісім статей на тему озеленення нашого регіону: *«На проспекті Свободи в Ужгороді хочуть збудувати сквер»* [31.08.2019 №35 (1116) С. 8]; *«На Закарпатті лісівники відтворюють ліси і озеленюють край»* [27.10.2018 №43(1072)]; *«В Ужгородському районі посадили 1600 унікальних дерев»* [7.04.2018 №14 (1043)]; *«Лісівники випустили у річку Рахівщини 12 тисяч малька форелі»* [2.06.2018 №22 (1051) С. 4 (події)]; *«Лісівники відновили стару лісову дорогу»* [28.10.2017 №43 (1020) С. 4]; *«Закарпатські лісівники виростили понад 10 млн сіянців»* [11.02.2017 № 6 (983) (події)]; *«Суд заборонив забудову зеленої зони на проспекті Свободи і наклав арешт на ділянку»* [27.05.2017 №21 (998) (ратуша)].

Створення екологічних проектів – це важливий вклад у розвиток поліпшення стану екології та популяризацію екологічних тем, що направлені на розв’язання конкретних проблем.

На жаль, ми виявили тільки два матеріали на тему створення екологічних проектів: *«Потрібно зберегти унікальну алею Боздоського парку»* 5.03.16 №9(934) С.8; *«Дні енергії в Ужгороді»* 15.06.2019 №24(1105) (Еко дні).

Людству потрібна нова філософія життя, висока екологічна культура і свідомість. При формуванні екологічної свідомості та культури необхідно усвідомлювати себе частиною природи, вміти раціонально та науково обґрунтовано користуватися результатами науково-технічного прогресу.

Людина повинна безвідкладно навчитися дбайливому відношенню до природи і з великим розумінням до тих надбань цивілізації, які стали необхідними атрибутами її повсякденного життя і вміти запобігати

шкідливим звичкам, в протилежному випадку порушення в цих стосунках приведе до знищення самої людини. Людині необхідно вміти пізнавати і осмислювати особливості проходження природних процесів так і тих, які відбуваються і з використанням благ цивілізації, як впливають такі поліпшувачі життя людини вперше за все на її здоров'я, в також в цілому на природу [17].

Отже, ми зафіксували вісім статей на тему екологічної культури населення: *«Екологія свідомості»* (покращення екологічної ситуації) [3.12.16 №48(973) С.8]; *«В Ужгороді випускники однієї зі шкіл відмовилися псувати природу повітряними кульками»* (А: Генріх Розман) [С. 4 (Події+Спорт)]; *«У Берегові заасфальтували дерева на тротуарі»* (А: Золтан Бабяк) [8.06.2019 №23 (1104) С. 4 (Події+Спорт)]; *«В Ужгороді продовжують міняти добротні кам'яні бордюри на крикі цементні»* (ратуша) [15.06.2019 №24(1105)]; *«В одному з дворів Ужгорода вирішили зрубати здорові клени»* [5.10.2019 №40 (1121) С. 8 (ратуша)]; *«Шахтинський ліс не рубатимуть»* [3.02.2018 №5(1034) (ратуша)]; *«Еко-простір в Ужгороді: натуральні солодоці, іграшки й косметика ручної роботи»* [16.07.2017 №28 (1005) С. 6 (події)]; (ратуша) *«В Ужгороді одні люди квіти висаджують, інші – їх нищать»* [27.05.2017 №21 (998)].

Оскільки екологічна культура населення залишається на низькому рівні, як видно із публікацій, дана проблема має бути серед найнагальніших питань у медіа.

Що стосується жанрового розмаїття публікацій у газеті «РІО», то ми спостерігаємо сильне переважання одних жанрів над іншими.

Основними характеристиками стилю викладу екоінформації мають бути легкість і доступність для сприйняття. Цього можна досягти завдяки скрупульозності журналіста у поводженні зі словом, вмінню лаконічно, образно викладати думки, дотримуватися системності та нормативності обраних мовних засобів. В інформаційних жанрах, властивих масовій пресі, використовується здебільшого лаконічний стиль, насичений фактажем,

динамікою. Такий текст не вимагає особливої художності, епітетів і метафор, емоційних засобів вираження, а слововживання повинне бути максимально точним, позбавленим стилістичних прикрас.

Замітка найпоширеніший жанр написання, ми виокремили 81 публікацію, до прикладу : *«Архітектора із Кошице налякало те, як в Ужгороді пообрізали дерева»* [5.03.16 №9(934) С.8]; *«Вбиваючи ліс, убиваєте майбутнє»*(вирубка) [19.03.16 №11(936) С.1]; *«Закарпатські смереки хворі»* (короїдне ураження лісів) [4.06.16 №22(947) С.4]; *«Куди зливають відходи у селах?»* (стічні води не очищають) [2.06.16 №26(951) С.2]; *«Закарпатський ліс рятують сучасні електронні технології»* (боротьба з рубками, електронний облік деревини) [9.06.16 №27(952) С.4]; *«Покарані природою»* (вітер) [30.07.16 №30(955) С.1]; *«Влада поговорила про водну катастрофу в області»* (каналізації) [6.08.16 №31(956) С.4]; *«Природа помстилася»* (вода) [12.11.16 №45(970) С.4]; *«Суд узяв під варту начальника управління рибного господарства Закарпаття»* [15.06.2019 № 24 (1105)]; *«Помста природи»* *На Тячівщині стихія забрала життя 5 –х людей»* [15.06.2019 № 24 (1105)] - розширена замітка, головна сторінка; *«В одному з дворів Ужгорода вирішили зрубати здорові клени»* [5.10.2019 №40 (1121)]; *«Діалог про землю: чи почує держава селян і фермерів?»* [26.10.2019 №43 (1124), С. 6] - розширена замітка; *«Закарпатські лісівники рубають лісу менше, а грошей до бюджету йде більше»* [№27 (1056) 7.07.2018 (події)]; *«За незаконне вивезення лісу до 5 років ув'язнення»* [№27 (1056) 7.07.2018]; *«Риба у Латориці загинула через аварійний викид каналів»* [№35 (1064) 1.09.2018 (події)]; *«За чотири дні в місті зрубали дві алеї»* [№ 39 (1068) 29.09.2018 ст 8 (ратуша)]; *«Закарпатці почали спалювати сухості»* [№13 (1042) 31.03.2018 ст 4 (події)]; *«Убережні вітровал пошкодив понад 1000 гектарів лісу»* [№13 (1042) 31.03.2018]; *«За фактом вирубки лісу поблизу Ужанського національного природного парку розпочато перевірку»* [№13 (1042) 31.03.2018]; *«Упродовж доби рятувальники області 11 разів виїжджали на загорання сухостою»* [№14 (1043) 7.04.2018 С.4 (події)]; *«В Ужгородському районі посадили 1600*

унікальних дерев»; «Синевирське озеро вийшло з берегів» [№16 (1045) 21.04.2018 С. 4 (події)]; «Зсув ґрунту на Мукачівщині зруйнував два будинки і накрив автомобіль» [№19 (1048) 12.05.2018 С.5 (події+спорт)]; «Лісова мафія на Закарпатті» [№21(1050) 26.05.2018 (події) С. 4]; «Півтора тисячі мішків сміття вилучили з Вільшанського водосховища» [№33 (1010) 19.08.2017]; «Закарпаттям пронісся буревій» [№38 (1015) 23.09.2017 С.3 (події)] ; «Лісівники відновили стару лісову дорогу» [№43 (1020) 28.10.2017 С.4]; «Стихія в Закарпатті: затоплені підвали, зсуви ґрунту і потрощені дахи» [№44(1021) 4.11.2017 С. 4 (події)]; «Закарпаття зазнало однієї з найпотужніших стихій десятиліття» [№3(960) 21.01.2016 (події); «Черговий удар від стихії» № 6 (983) 11.02.2017 С. 4 (події)]; « В Ужгороді одні люди квіти висаджують, інші – їх нищать»; «Серед двох спійманих на Берегівщині браконьєрів із вбитим оленем, один – депутат райради» [№22 (999) 3.06.2017]; «У Закарпатті горіло сміттєзвалище» [№25 (1002) 24.06.2017 (події)].

Кореспонденції також трапляються у газеті, зокрема у цьому жанрі написано шість матеріалів: «Потрібно зберегти унікальну алею Боздоського парку» [№9(934)5.03.16 С.8]; «Екологічне лихо найвищого закарпатського курорту» (біда з усім) [№39(964) 1.10.16, С.6]; «Як Закарпаття може очистити свою воду» [№45(970)12.11.16, С.7]; «Як врятувати ліс» (висихання дерев, вирубка) [С.6]; «Екологія свідомості» (покращення екологічної ситуації) [№48(973)3.12.16 С.8]; «Сміття. Вода. Повітря. Влада Ужгорода неспроможна вирішити проблеми, які несуть загрозу громаді» (А: Генріх Розман (еколог) [№24(1105) 15.06.2019, С. 8 (Ратуша)].

Аналітичні жанри, котрі є прерогативою якісної преси та певною мірою офіційних видань, найчастіше тяжіють до оповідного (звичайного) стилю, який дозволяє вводити авторську оцінку події чи явища, посилювати комплексний виражально-функціональний вплив мовних одиниць. Саме такий стиль викладу є найбільш придатним для зображення екологічних проблем. При висвітленні екотематики важлива як денотативно-десигнативна

(або предметно-логічна), так і конотативна (емоційно забарвлена) складова інформації.

Стаття та огляд теж часто вживані, так ми виокремили 14 публікації у жанрі стаття: *«Лісова мафія в Закарпатті має десятки мільйонів доларів на рік від незаконних рубок»* [№11(936)19.03.16, С.2 – стаття]; *«Лісовий майдан розкручується штучно групою олігархів (рубка)»* [№19(944)14.05.16 С.3 – стаття]; *«Паводок – це кара Закарпаттю за хамське ставлення до природи»* [№45(970)12.11.16, С.6 – стаття]; *«Чому влада вважає, що Рахівщина в небезпеці?»* (зведення гідроелектростанцій на теренах загроза екології) [№23(948)11.06.16 С.3 – стаття полемічного характеру]; *«Прибутки мають приносити не рубки, а рекреаційна й оздоровча складові лісу»* [№22(947)4.06.16, С.6 – стаття]; *«Брудна вода. Хто відповідь за екологічне лихо в Закарпатті?»* [№29(954)23.07.16, С.6 – стаття]; *«Ліс не лише деревина» Недеревні промисли в лісовому господарстві Закарпаття»* (А: Юрій Туряниця) [№22 (1103) 1.06.2019, С. 6, (історія)]; *«Свалявський «хімічний кит» «Сольва» - потужний хімзавод на Закарпатті у ХХ ст.»* (А:Юрій Туряниця) [№43 (1124) 26.10.2019, С. 6]; *«Хто знищив ліси Західної України» Дослідники з Великобританії назвали винних у екологічній катастрофі»* (А: Іполит Ігнатов) [№31(1060) 4.08.2018, С. 6 (тема)]; *«На Закарпатті брудна вода. Хоча і найчистіша в Україні»* [№32 (1061) 11.08.2018 , С. 6]; *«У лісах Закарпатті провели «перепис»лісового населення»* [№15 (1044) 14.04.2018, С. 3 (події)]; *«На хвилях гірських річок». Перші унікальні споруди – дерев'яні греблі – своєрідні символи Гуцульщини. Зародження бокорашства* (А: Юрій Туряниця) [№18 (1047) 5.05.2018, С. 7 (історія) – стаття]; *«Захисники» когорти «колишніх»* [№24(1053) 16.06.2018, С. 2]; *«Еко-простір в Ужгороді: натуральні солодоці, іграшки й косметика ручної роботи»* [№28 (1005) 16.07.2016, С. 6 (події)]; *«Вікові дерева Закарпаття»* (тема) [№32 (1009) 12.08.2017, С. 6]; *Генріх Розман: «Закарпатці навіть не уявляють, якій сміттєвій небезпеці перебувають»* [№10 (987) 11.03.2017 (тема), С. 3].

Стаття вважається основним журналістським жанром, який характеризується широтою та глибиною аналізу фактів. Це аналітичний жанр, що на підставі розгляду та співставлення значної групи фактів чи ситуацій ґрунтовно й глибоко, з науковою точністю трактує, осмислює й теоретично узагальнює проблеми соціальної дійсності. Стаття дає докладний огляд і аналіз актуальних подій і ситуацій, пояснює процеси, що відбуваються, і орієнтує читача на подальші самостійні міркування. Наприклад, якщо кореспонденція будується на фактах, то стаття – на аналізі проблем. Факти в ній відіграють ілюстративну, службову роль. Предметом статті є проблема. У статті думка автора рухається від загального до часткового. Відповідний аналіз і порядок розташування фактів підкріплює позицію, точку зору автора. [23, с. 268]

Щодо жанру огляд, то головне його призначення в тому, що на основі певної кількості фактів журналіст повинен створити панораму реальної дійсності, яка виражає певні тенденції і закономірності щодо її розвитку. Об'єктом огляду є дійсність, ще не, або вже інтерпретована раніше в матеріалах ЗМІ (газет, журналів, радіо- та телепередач), а предметом — нові та вже створені повідомлення.

Ми зафіксували десять матеріалів у жанрі огляд, наприклад: *«Ліс рубають, аж гай шумить. Чому мовчить народ?»* [№15(940)16.04.16 С.3 – огляд]; *«Закарпаття попереду»* [№12 (989) 23.03.2017 (екологія) – огляд]; *«Що коїться з лісами в Закарпатті – розповідь головний лісівник області»* (крапки над І) [№41 (1070) 13.10.2018 – огляд]; *«На Закарпатті лісівники відтворюють ліси і озеленюють край»* [№43(1072) 27.10.2018 – огляд]; *«Майбутнє унікальних мінеральних джерел Закарпаття – під загрозою»* [№4 (1033) 27.01.2018 , С. 3 (тема) – огляд].

Дуже рідко журналістами використовуються такі жанри як фоторепортаж та інтерв'ю, до прикладу: *«Вода все пам'ятає і зцілює, але її треба берегти і використовувати грамотно»* (забруднені річки) [№33(958)20.08.16 С.3 – інтерв'ю]; *«В Ужгороді цвинтар перетворили на*

сміттєзвалище» [№44(969)5.11.16, С.8 – фоторепортаж]; *«Зберегти ліс від сміття»* [23.03.2017 №12 (989) – інтерв'ю] (див.дод.4).

На нашу думку, цього недостатньо, адже фоторепортаж — це оперативний, подієвий жанр зображальної фотожурналістики, що складається з серії знімків на яких висвітлюється конкретна подія, яка відбувається у певному місці. Головна мета журналіста при створенні фоторепортажу — передати детальний опис ситуації за допомогою добірки фотознімків. Важливою характеристикою жанру є сюжетність. Фоторепортаж повинен розповідати історію зображальними засобами. Правильно створений матеріал викликає у глядача «ефект присутності». Фоторепортаж вважається найефективнішим жанром фотожурналістики. На думку Шаповал Ю. Г під фоторепортажем можна розуміти всю фотожурналістику [51].

Висновки до розділу 2.

У другому розділі нашої наукової роботи ми досліджували екологічні проблеми в друкованій пресі Закарпаття. Зокрема, детально проаналізували газети «Карпатський Об'єктив» та «РІО» за 2016-2019 рр. З'ясували специфіку висвітлення екологічної тематики на сторінках досліджуваних видань. Ми виявили 54 публікації на екологічну тематику у газеті «Карпатський Об'єктив» та у два рази більше фіксацій (111 публікацій) у газеті «РІО».

Зауважили, що за досліджуваний період у виданні «Карпатський Об'єктив» частотність екопублікацій була різною. Зокрема, найбільше їх вийшло у 2018 році (18 статей), трохи менше — (16) матеріали надруковано у 2016 році. Натомість у 2017 р. вийшло (13) публікацій на екотематику, а у 2019 рр. вийшло тільки (7) екоматеріалів.

Натомість у часописі «РІО» частотність публікацій була вищою. Найбільше публікацій ми зафіксували у 2018 році – 34, потім у 2017 – 30, 2016 – 24, а найменше статей вийшло у 2019 році (23). Тобто ми бачимо, що і у виданні «Карпатський Об'єктив», і у газеті «РІО» публікацій на екологічну тематику порівняно з попередніми роками стає все менше.

У процесі аналізу виділили дев'ять тем, які найчастіше висвітлюють журналісти у своїх матеріалах. У видання «Карпатський Об'єктив» за 2016-2019 рр. ми зафіксували 54 публікації на різну тематику. Найчастіше порушуються теми стихійних лих (19) та вирубки лісів (16), також достатньо матеріалів на тему забруднення навколишнього середовища (9). На інші виокремлені нами теми: озеленення міст та сіл (3), будівництва електростанцій (1), хвороби лісів (1), екологічної культури (2) та екопроектів (1) ми виявили тільки по декілька статей.

У виданні «РІО» за 2016-2019 рр. ми виявили 111 матеріалів. Найбільше статей написано на тему забруднення навколишнього середовища (33) та вирубки лісів (30). Також достатньо статей на тему стихійних лих (21)

та озеленення міст та сіл (13). Трішки менше на тему екологічної культури (8). Що стосується екологічних проектів (2), будівництва електростанцій (3) та хвороби лісів (1) ми виявили лише по декілька публікацій.

Можемо стверджувати, що у обох досліджуваних нами виданнях переважають теми вирубки лісів, забруднення навколишнього середовища та стихійних лих.

Поряд з місцевими екологічними проблемами автори публікацій висвітлюють і питання наслідків аварії на ЧАЕС, оскільки ця жахлива трагічна подія торкнулася всіх громадян країни, забравши чимало життів, і продовжує давати негативний вплив на довкілля та здоров'я населення країни. Журналісти досліджуваних видань звертають увагу на те, що питання екології – це не проблема лише одного регіону, а й держави в цілому. Важливим моментом є також міжнародна співпраця сусідніх держав та спільних підприємств щодо збереження чистоти довкілля.

Бачимо, наскільки важливими є проблеми навколишнього середовища. Журналісти намагаються донести до суспільства думку про те, що від стану довкілля залежить якість життя людей, як в окремій області зокрема, так і в цілій країні. І що подолати існуючі проблеми можна лише об'єднавши зусилля громадян та держави.

Що стосується жанрового різноманіття, то у обох видання переважаючим жанром є замітка, за нею ідуть кореспонденція, огляд та стаття. Досить рідко журналісти використовують жанр інтерв'ю та фоторепортаж.

На основі досліджень жанрових форм наведених публікацій ми бачимо явну перевагу одних жанрів над іншими. Замітка, кореспонденція, стаття та огляд – це найбільш вживані жанри у проаналізованих виданнях. З одного боку, це добре, адже в них глибоко аналізуються проблеми екології та розглядаються шляхи їх вирішення. Та з іншого боку, потрібно також використовувати й інші жанри журналістики, такі як памфлет, фейлетон, есе, нарис, яких ми зовсім не виявили у даних газетах. Ці жанри мають свою

специфіку, яка заслуговує на увагу журналістів та читачів. Деколи сатирично-гумористичний погляд на серйозну проблему може дати більш позитивний результат у вирішенні питання, ніж серйозна публікація.

Інтерв'ю та фоторепортаж, теж не часто вживані у досліджених виданнях, але вони мали б використовуватися більше, бо це є дієві жанри передачі інформації.

Ефективність масовоінформаційного впливу, успішність розкриття екологічної проблематики значною мірою залежать від різноманітності та доречності мовностилістичних прийомів, що їх використовує екожурналіст, від уміння майстерно інтерпретувати цікаві факти за допомогою виразних лінгвістичних засобів.

Журналісти часто експлуатують екопроблематику, висвітлюючи лише ті її сторони, які можуть вразити читача негативом, сенсаційністю чи курйозністю. Такі публікації зазвичай не здатні забезпечити аудиторію повною, достовірною та об'єктивною інформацією. Через брак глибоких, зрілих висновків щодо тих чи інших екологічних подій та явищ проблематика докільля в мас-медіа часто стає другорядною, не здатною привернути увагу читачів, а відтак утрачає свій глибокий соціальний підтекст у ЗМІ.

РОЗДІЛ 3.

ЕКОЛОГІЧНА ТЕМАТИКА В ЗАКАРПАТСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ (НА ПРИКЛАДІ ОНЛАЙН-ЖУРНАЛУ «VAROSH» ТА ОНЛАЙН-ВИДАННЯ «ZANOLOVOK»)

3.1. Специфіка висвітлення екологічної тематики в онлайн-журналі «Varosh»

Світ Інтернету ще більш мінливий, ніж світ «паперової» преси. Інтернет-видання швидко створюються і також швидко зникають. Тому чітко кількість сайтів, присвячених екотематичі дуже важко.

В Україні практично немає класичних спеціалізованих екологічних інтернет-ресурсів, відсутні портали екологічних новин, порівняно мало інтернет-видань, які б висвітлювали екологічну тематику, їхня кількість обмежується двома-трьома десятками.

Як відзначає Д. Олтаржевський, існуючі веб-сторінки умовно поділяються на три групи: загальноновостійні сайти, сайти – “дзеркала” друкованих видань, спеціалізовані екологічні Інтернет-видання [42].

Перша група — загальноновостійні сайти, де періодично з'являються публікації з екологічної проблематики. Як правило, така інформація не виділяється в окремі рубрики. Виняток становлять випуски новин «Електронні вісті» [20], які містять рубрику «Екологія».

Друга група — сайти – «дзеркала» друкованих видань, де є постійні екологічні рубрики. Проблематика докільця в інтернеті представлена, головним чином, на сайтах – «дзеркалах» друкованих ЗМІ, тому вони мають ті самі вади, що й їхні паперові аналоги. До прикладу Газета «Вечірні вісті» в електронному варіанті [9], як і в «паперовому», вміщує матеріали на екотематичу під окремою рубрикою «Життя».

Третя група — спеціалізовані екологічні інтернет-видання. На їх сторінках екологічна тематика представлена найбільш повно. Зазвичай вони є

органом тієї чи іншої екологічної організації, тому, насамперед, переслідують мету популяризації власне себе, а в другу чергу, намагаються розміщувати на сайті добірки цікавої екологічної інформації, новин. До прикладу, «Зелене досье» [24] — це Інтернет-сайт однойменного благодійного інформаційно-видавничого центру. Тут представлена актуальна й оперативна екологічна інформація з України та всього світу в щоденних новинах (українською, російською та англійською), архіви щоденних новин у дайджесті «ЕкоТиждень» за останні кілька місяців, дайджест «ГЕновини» — новини генної інженерії, ЕкоКалендар «Тисячоліття доквілля», а також докладні відомості про різноманітні екологічні проблеми, доповіді, публікації, контакти для всіх, хто цікавиться навколишнім середовищем, у тематичних добірках. Серед джерел інформації — державні установи, неурядові організації нашої країни та світу, міжнародні інформаційні агенції. Варто згадати й офіційний веб-сайт Мінекоресурсів України [40]. Це доступне першоджерело офіційної інформації про внутрішню та зовнішню екологічну політику нашої держави. Однак на сайті представлена не лише глобальна й відомча тематика. У публікаціях також висвітлюється офіційна, державна точка зору щодо конкретних резонансних подій та явищ,

Для нашої роботи ми обрали Інтернет-видання «Varosh» – онлайн-путівник Закарпаттям та його містами; журнал про культуру, моду, людей, заклади харчування та відпочинку, події, мистецтво, подорожі. Виходить з 2013 року.

Видання має 8 різних рубрик: афіша, люди, місця, ідеї, life, local, новини та спецпроекти. Зауважимо, що окремої рубрики, присвяченої питанням екології немає.

Цей проект функціонує за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) [54].

Позаяк екоматеріалів на цьому інтернет-ресурсі ми зафіксували не так багато, то вирішили збільшити хронологічні межі, а саме переглядали

матеріали за 2013-2019 рр. На жаль, мусимо констатувати, що виявили тільки 13 публікацій на екологічну тематику:

«Пинтя Fest: не вирубай ліс, врубай музику» 8 серпня 2019 (новини) – основне гасло фестивалю «Не вирубай ліс, врубай музику». Організатори запустили флешмоб проти вирубки карпатських лісів #Пинтядерво, який підтримало багато жителів Закарпаття та України.

«Дуб-чемпіон, дідо-дуб та золота тополя: де на Закарпатті ростуть найстаріші дерева» 22 червня 2019 – складена карта локації найстаріших дерев України, в тому числі нашого краю.

«Деревина для енергії: конкурс кращих практик використання деревної біомаси» 22 січня 2018 – проект «Визначення можливостей зеленої енергії в Українських Карпатах».

«Закарпаття в цвіті: в La Boussole розповіли про цвітіння сакури та Долину нарцисів» 16 травня 2017.

Лесь Белей презентує у Києві «Книгу про ліс» 3 лютого 2016 – природничо-поетичний атлас.

«В Ужгороді виклали найбільший прапор України з пластикових кришок» 6 липня 2015 – ідея проекту полягає в тому, що пластикові кришки – це корисне сміття. Збираючи його замість викидання, зменшується забруднення природи пластиком, який розкладається 100-200 років.

«На Закарпатті зацвіли крокуси» 23 березня 2015, А: Оксана Ващук;

«Закарпатців закликають до охорони первоцвітів» 28 лютого 2015 – акція на підтримку збереження квітів, що занесені до Червоної книги України.

«Ужгородський проект переміг у конкурсі еко-ідей від САН ІнБев Україна» 23 липня 2015 (ідеї) – реіновація унікального скверу-альпінарію в історичному центрі Ужгорода.

«Миттєве озеленення міста тимчасовими архітектурними формами» 24 березня 2013, А: Росана Бісьмак – міста країни нагально потребують збільшення загальної кількості озеленення.

«Велодоріжки між Україною та Європою: закарпатська мрія» 18 березня 2013, А: Росана Бісьмак – велоспорт як величезний внесок з збереження довкілля та, у підсумку, й власного здоров'я.

«У списку найстаріших дерев України два дуби з Закарпаття», 30 травня 2013 – альманах про 500 найстаріших дерев країни.

«Сад ірисів серед Карпатських гір» 21 травня 2019 – унікальний дендропарк Закарпаття.

Серед аналізованих публікацій ми виділили такі тематичні групи: (див.дод. 5)

- 1) захист унікальних та Червонокнижних рослин;
- 2) еко-проекти;
- 3) природничо-поетичний допис.

Відрядно, що редакція онлайн-видання «Varosh» звертає увагу своєї інтернет-аудиторії на захист унікальних та Червонокнижних рослин Закарпаття. Всього ми відзначили шість статей такого типу. Зокрема, публікація *«Дуб-чемпіон, дідодуб та золота тополя: де на Закарпатті ростуть найстаріші дерева»*, у якій подана інформація з онлайн-карти найстаріших дерев, яку склав Київський еколого-культурний центр разом із картографічним онлайн-сервісом Visicom Maps. Видання звертає увагу і детально описує про локацію, вік, висоту десяти найстаріших дерев країни, які ростуть на Закарпатті [22.06.2019. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. Тієї ж теми стосується публікація *«У списку найстаріших дерев України два дуби з Закарпаття»* [30.05.2013. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. У ній згадуються найстаріші дерева України — ялівець та маслина, яким більше 2 000 років. А щодо дубів рекордсменів Закарпаття, то чомусь мова йде тільки про одне найстаріше дерево – дуб-чемпіон, що росте в селі Стужиця, Великобережнського району Закарпатської області. Його вік 1 300 років.

До цієї тематичної групи ми віднесли також публікації, у яких висвітлюється інформація про рослини Закарпаття, занесені до Червоної Книги країни — шафрани, нарциси вузьколисті: *«На Закарпатті зацвіли*

крокуси» (Оксана Ващук) [23.03.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>], «*Закарпатців закликають до охорони первоцвітів*» [28.02.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>], «*Закарпаття в цвіті: в La Boussole розповіли про цвітіння сакури та Долину нарцисів*» [16.05.2017. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. Унікальним і привабливим для туристів Закарпаття є дендропарк, розташований у санаторному комплексі «Деренівська Купіль». Саме тут наприкінці весни — на початку літа починає цвітіння долина ірисів, про яку і йде мова у публікації «*Сад ірисів серед Карпатських гір*» [21.05.2019. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>].

В окрему тематичну групу ми об'єднали публікації, присвячені різним екопроектам, які популяризують бережливе ставлення до природи. Зафіксували шість матеріалів. До прикладу, «*Пинтя Fest: не вирубай ліс, врубай музику*» — анонсується про проведення у с. Велятино Хустського району благодійного музичного фестивалю «Пинтя Fest», який проходитиме з соціальною місією, організатори навіть запустили флешмоб проти вирубки карпатських лісів [08.08.2019. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>].

Про енергонезалежність, використання енергії з деревини йде мова у статті «*Деревина для енергії: конкурс кращих практик використання деревної біомаси*» [22.01.2018. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. Викликає зацікавлення публікація «*В Ужгороді виклали найбільший прапор України з пластикових кришок*» [06.07.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. У ній повідомляється, що в рамках екологічної акції «Будуймо екоУкраїну» в Ужгороді пройшла акція з викладання найбільшого прапору України з пластикових кришок. Всього використали 11094 кришки. Розмір прапору 2,67 на 4 метра. Ідея акції полягала в тому, що пластикові кришки – це корисне сміття. Збираючи його замість викидання, ми зменшуємо забруднення природи пластиком, який розкладається 100-200 років, а за гроші, які отримаємо від здачі матеріалу на вторинну переробку придбаємо інвалідний візок (слуховий апарат, тощо) для конкретної людини з особливими потребами.

Повідомлялося на сайті і про екологічні проекти, які перемагали на різних конкурсах. Наприклад, стаття *«Ужгородський проект переміг у конкурсі еко-ідей від САН ІнБев Україна»* [23.07.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. Його мета реіновація унікального скверу-альпінарію в історичному центрі Ужгорода, як єдиного подібного центрального скверу міста, з метою його збереження, захисту та охорони,

Озелененню Ужгорода присвячена стаття *«Миттєве озеленення міста тимчасовими архітектурними формами»* (Росана Бісьмак) [24.03.2013. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>].

Популяризації велотуризму на Закарпатті присвячена публікація *«Велодоріжки між Україною та Європою: закарпатська мрія»* (Росана Бісьмак) [18.03.2013. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. У ній акцентується на тому, що пересісти на велосипед — величезний внесок у збереження довкілля та, у підсумку, й власного здоров'я. Основна ідея проекту — це приєднатися до європейських веломаршрутів, аби велотуристи не оминали Закарпаття.

У тематичній групі природничо-поетичний допис фіксуємо тільки одну публікацію: *«Лесь Белей презентує у Києві «Книгу про ліс»* [03.02.2016. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]. Вона анонсує презентацію в київському кнайп-клубі «Купідон» поетичної збірки «Книги про ліс» Леся Белея, що вийшла у «Видавництві Старого Лева». У ній автор розкаже, що ховає у собі ліс і залісся, про «шкідливі звички» та «голі обіди», а ще про зовсім нове і наболіле — тихе плавлення «солдатиків з живого олова» й написання «кримських меджума» ХХІ ст.

Отже, можемо відзначити, що незважаючи на значні хронологічні межі 2013—2019 рр в інтернет-виданні «Varosh» фіксуємо критично малу кількість статей на екологічну тематику. Переважаючими темами журналістських матеріалів є анонсування чи висвітлення екологічних проектів, спрямованих на захист довкілля, а також матеріали, присвячені унікальним Червонокнижним рослинам нашого краю. Викликає схвалення те,

що журналісти висвітлювали також такі теми, як вирубка лісів, проблема утилізації сміття та екологічний транспорт. У одній із статей видання пропонують читачам ознайомитися з природничо-поетичною «Книгою про ліс» Леся Белея, що безперечно можна назвати позитивним аспектом висвітлення екологічної тематики автором як алегорично-філософської подачі матеріалу. Не можемо не відзначити, що більшість статей на сайті публікується без авторства.

Що стосується жанрової різноманітності публікацій (див.дод.7), то у цьому виданні переважають замітки, ми зафіксували вісім таких матеріалів: «*Пинтя Fest: не вирубай ліс, врубай музику*» [08.08.2019. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Деревина для енергії: конкурс кращих практик використання деревної біомаси*» [22.01.2018. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Закарпаття в цвіті: в La Boussole розповіли про цвітіння сакури та Долину нарцисів*» [16.05.2017. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Лесь Белей презентує у Києві «Книгу про ліс*» [03.02.2016. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Ужгородський проект переміг у конкурсі еко-ідей від САН ІнБев Україна*» [23.07.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Миттєве озеленення міста тимчасовими архітектурними формами*» (Росана Бісьмак) [24.03.2013. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*У списку найстаріших дерев України два дуби з Закарпаття*» [30.05.2013. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Сад ірисів серед Карпатських гір*» [21.05.2019. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>].

Значно менше зустрічається оглядів (всього дві публікації): «*Дуб-чемпіон, дідо-дуб та золота тополя: де на Закарпатті ростуть найстаріші дерева*» [22.06.2019. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>]; «*Велодоріжки між Україною та Європою: закарпатська мрія*» (Росана Бісьмак) [18.03.2013. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>].

Виявили дві публікації, написані оперативним, подієвим жанром зображальної журналістики — фоторепортажем: «*В Ужгороді виклали найбільший прапор України з пластикових кришок*» [06.07.2015. URL:

<https://varosh.com.ua/noviny>]; «*На Закарпатті зацвіли крокуси*» (Оксана Ващук) [23.03.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>].

Натомість такий звичний для друкованої преси жанр як стаття, в аналізованому онлайн-виданні зустрічається дуже рідко. Ми відзначили тільки одну таку публікацію: «*Закарпатців закликають до охорони первоцвітів*» [28.02.2015. URL: <https://varosh.com.ua/noviny>],

Можемо підсумувати, що «Varosh» — онлайн-журнал про Закарпаття, який не має окремої рубрики, присвяченої висвітленню екологічних проблем краю та України загалом. За аналізований період ми зафіксували тільки 13 публікацій на екологічну тематику, які публікуються у рубриці новини. Виокремили три тематичні групи: захист унікальних та Червонокнижних рослин; еко-проекти; природничо-поетичний допис. Відзначили, що журналісти висвітлювали також такі теми, як вирубка лісів, проблема утилізації сміття та екологічний транспорт. Наголосили, що усі екопублікації стосуються переважно Закарпаття. На жаль, ми не зафіксували у виданні публікацій, присвячених глобальним екологічним проблемам світу (парниковий ефект, забруднення атмосфери, забруднення морів і океанів, запусинювання та ін.).

Щодо жанрового різноманіття, то в аналізованому інтернет-виданні переважають невеликі інформаційні матеріали — замітки. Також автори публікацій вдаються до таких жанрів як огляд та фоторепортаж, які крім текстового наповнення привертають увагу читачів наочністю, емоційністю, контекстуальністю, використанням фото, мап, картографічних та графічних зображень. Натомість до такого жанру як стаття автори вдаються дуже рідко, тому відчуваємо нестачу глибшого викладу та аналізу важливої для суспільства інформації на екологічну тематику. Щодо решти журналістських жанрів, яких є в достатній кількості, то автори видання «Varosh» при висвітленні проблем захисту навколишнього середовища їх не використовують взагалі.

3.2. Особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів онлайн-видання «Zaholovok»

Інформаційно-аналітичний сайт Zaholovok.com.ua (Закарпаття. Про головне) – новий проект Ужгородського прес-клубу, який був створений у 2000 р. Він є найвідомішим журналістським центром на Закарпатті, що поєднує функції громадської організації для журналістів, місцевої інформагенції та прес-центру, в якому постійно відбуваються різноманітні медіа-події. Щороку в Ужгородському прес-клубі проходить понад 100 різноманітних медіа-заходів. Надається медіамайданчик для тих, хто хоче заявити про себе громадськості, повідомити про важливу подію, надати розголосу суспільно важливому факту чи розкрити актуальну тему.

У своїй діяльності (більше 11 років) онлайн-платформа дотримується професійних стандартів і є прикладом якісної журналістики у новітніх медіа.

Головний редактор – Ганна Твердохліб.

Має такі постійних рубрики: політика, життя по-закарпатськи, культура, світська хроніка, ранкова кава, інфографіка, блоги, вибори, новини, публікації, фоторепортаж, анонси, мультимедіа [55].

Констатуємо, що досліджуючи онлайн-видання «Zaholovok», ми виявили достатньо велику кількість публікацій на екологічну тематику. За період 2018-2019 рр. зафіксували 176 відповідних матеріалів, які об'єднали у десять тематичних груп: (див.дод.6)

- 1) стихійні лиха (повені, паводки, пожежі, лавини);
- 2) забруднення навколишнього середовища;
- 3) незаконна вирубка лісів (бракон'єрство);
- 4) відновлення лісу;
- 5) озеленення міст і сіл;
- 6) захист диких тварин і рослин;
- 7) будівництво електростанцій (малих ГЕС, вітрових, сонячних батарей);
- 8) екологічна безпека;

- 9) створення екологічних проєктів;
- 10) екологічна культура.

Щодо тематичного поділу можна виділити наступні теми:

До першої групи віднесли екопублікації про природні стихійні лиха — надзвичайні ситуації природного походження в Закарпатті. Відзначимо, що такі публікації зустрічаються найчастіше — 39 фіксація. Серед них ми виокремили матеріали, присвячені:

повеням (14) — «Синоптики попереджають про підвищення рівнів води у річках Закарпаття» [01.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Тячеві радитимуться, як вирішити екологічні проблеми басейну річки Тиса», [30.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Мукачеві радитимуться, як вирішити водно-екологічні проблеми Тиси» [18.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На річках Закарпаття підніметься рівень води» [15.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті очікується підвищення рівня води у річках» [12.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті залишаються підтопленими 180 гектарів сільгоспугідь» [04.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Через сильні дощі на Закарпатті залишаються підтопленими 280 гектарів сільгоспугідь» [03.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В річці Уж вода підніметься на три метри від теперішнього рівня» [20.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті затопило більше 200 га сільгоспугідь, руйнуються мости та укріплення берегів» [22.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті через негоду вже затоплені більше 600 гектарів угідь» [20.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У басейні Ужа рівень води перевищив історичний максимум» [23.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті підтоплено 46 будинків, 250 пасовищ, руйнуються мости» [20.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті очікується підвищення рівнів води у річках» [13.08.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

паводкам (4) — «На Закарпатті депутати планують виділити кошти на ліквідацію наслідків паводків» [16.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>],

«Закарпаття отримає понад 180 мільйонів на ліквідацію наслідків грудневого паводка» [22.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпаттю виділять 25,5 млн гривень на протипаводкові заходи» [12.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Збитки від травневого паводка на Закарпатті перевищили півмільярда гривень» [13.06.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

лавинам, снігопадам (5) — «У горах на Закарпатті очікується значна лавинна небезпека» [26.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Карпатах – небезпека сходження лавин» [27.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У горах на Закарпатті зберігається небезпека сходження лавин» [19.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У лісовому господарстві кажуть, що вітровали і снігопад завдали шкоди 1000 гектарів лісфонду Закарпаття» [28.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Весну засипало снігом!» [18.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

вітровалам, буревіям (3) — «Через негоду на Закарпатті зафіксовано 26 випадків падіння дерев» [13.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Через негоду на Закарпатті пошкоджено дахи 866 будівель» [14.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Берегіщині через буревій постраждало кілька сіл» [18.06.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>],

пожежам (15) — «На Закарпатті за добу зафіксовано 7 пожеж в екосистемах» [27.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті протягом травневих вихідних очікується пожежна небезпека» [30.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У лісах Закарпаття з початку року пожеж не виникало» [27.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті зафіксовано вже більше 600 пожеж в екосистемах» [26.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті оголосили високий рівень пожежної небезпеки» [1.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На вихідних на Закарпатті сталося 18 пожеж в екосистемах» [10.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «З початку року на Закарпатті зафіксовано уже 278 пожеж в екосистемах» [22.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На

Закарпатті очікується надзвичайна пожежна небезпека» [31.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті протягом кількох днів очікується надзвичайна пожежа небезпека» [04.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті уже зафіксовано 2 лісові пожежі» [05.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На території Закарпаття зростає загроза лісових пожеж» [18.08.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За добу на Закарпатті сталося 54 пожежі» [05.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За дві доби на Закарпатті зафіксовано більше 10 пожеж в екосистемах» [12.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За добу на Закарпатті зафіксовано 13 пожеж в екосистемах» [15.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За добу на Закарпатті зафіксовано 17 пожеж в екосистемах» [28.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

У другу групу об'єднали екопублікації, які висвітлюють тему забруднення навколишнього середовища (34 фіксації). Зокрема, нами виявлені такі матеріали:

забруднення питної води (2) — «Жителі Терехлянської долини мають серйозні проблеми з питною водою» [12.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Проби води на системах водоканалу в Ужгороді відповідають стандартам, – лабораторія» [06.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

забруднення річок і морів (1) — «Європейські фахівці через спеціальні програми допомагають Чорному морю» [30.04.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

забруднення нафтопродуктами (3) — «Поблизу Середнього виявили забруднення землі нафтопродуктами» [12.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті за забруднення землі нафтопродуктами оштрафували підприємство» [11.01.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За минулий рік Закарпаття зменшило викиди забруднюючих речовин майже вдвічі» [15.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

нагромадження побутових і промислових відходів (14) — «В Ужгороді ліквідували стихійні сміттєзвалища на Шахті» [15.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді оштрафують за неприбране сміття і розклеювання реклами» [02.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті рятувальники гасили пожежі на двох сміттєзвалищах» [15.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Українське пластикове сміття пливе до Європи: як позбутися глобальної проблеми» [30.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Мукачеві горіло сміттєзвалище» [11.07.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Лісівники Берегівщини зібралися понад 50 кубометрів сміття» [20.09.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Москаль розповів про будівництво сміттєпереробного заводу на Берегівщині» [29.11.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Ужгородців запрошують прибрати сміття під час пробіжки поблизу Кірпічки» [13.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Тячівщині думають, що робити зі сміттєзвалищами» [26.06.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На кількох вулицях Ужгорода ліквідувають стихійні сміттєзвалища» [27.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Хустщині горить стихійне сміттєзвалище (Фото)» [03.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Вчора в Ужгороді горіло сміття» [29.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Де в Ужгороді ліквідувають стихійні сміттєзвалища» [26.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські підприємці відшкодували за шкоду довкіллю понад 5,3 млн гривень» [25.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>];

очисні споруди (1) — «В Ужгороді обговорювали проблему із очисними спорудами» [08.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

- спалювання сухостою (12) — «Екоінспекція закликає закарпатців не спалювати траву» [03.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатців попросили не спалювати суху траву поблизу газопроводів» [02.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатці продовжують влаштовувати пожежі в екосистемах» [03.09.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На вихідних на Закарпатті знову горіла суха трава» [22.10.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

<https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді через запалену суху траву ледь не згорів будинок» [22.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Попереджають про відповідальність за несанкціоноване спалення сміття та трави» [05.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За вихідні закарпатські рятувальники ліквідували 28 пожеж сухої трави» [22.04.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За два дні на Закарпатті зафіксовано 20 пожеж сухої трави і чагарників» [09.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Виноградівщині та на Мукачівщині горіла суха трава» [12.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатці палять сухостій: фахівці називають ризики та альтернативи» [10.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В області продовжують горіти сухостій та лісова підстилка» [28.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Нижньоворітському лісництві горіла суха трава» [29.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Вночі в Ужгороді на набережній горіла трава» [31.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Третя тематична група об'єднує матеріали, присвячені незаконній вирубці лісів (браконьєрство). Ми зафіксували 21 публікацію такого типу: «Держекоінспекція виявила незаконні рубки у Брустурянському лісництві» [20.06.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Головний лісник Закарпаття незаконно підписав план проведення рубок в Ужгородському лісництві, – прокуратура» [11.07.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Москаль заявив, що військове лісництво регулярно вивозило цінну деревину закордон» [17.04.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Лісівники проводять рейди з виявлення незаконних рубок на Закарпатті (Відео)» [11.02.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Підприємця з Рахівщині підозрюють у незаконній рубці дерев на велику суму» [23.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді знову рубають дубово-грабовий ліс на Шахті» Втр, [30.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські лісівники нагадали про штрафи за браконьєрство» [29.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У 2017 році 7,5 тисяч новорічних дерев реалізували лісівники Закарпаття» [05.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «За минулий рік на Закарпатті зафіксовано

421 випадок незаконних рубок» [17.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Берегівському районі затримали браконьєрів, які приїхали на Закарпаття з інших областей» [23.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Хустщині лісова охорона виявила незаконну рубку» [08.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Тячівщині держлісгосп тимчасово призупиняє вирубку дубів» [28.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Іршавщині екоінспекція виявила незаконний видобуток андезиту» [05.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Екоінспекція виявила незаконні рубки на території Ужгородського військового лісництва» [25.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Двоє лісників на Рахівщині допустили незаконну рубку на 200 тис гривень, – прокуратура» [27.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Рахівщині виявили браконьєрів, які видавали себе за грибарів» [14.09.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Працівники Берегівського держлісгоспу понесли покарання» [08.10.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «СБУ викрила посадовців Карпатського біосферного заповідника на зловживаннях» [07.08.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Рахівщині чоловік незаконно вирубав дерева на 200 тисяч гривень, – прокуратура» [21.08.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>]. Зустрічаємо матеріал про браконьєрство щодо птахів: «У Хусті поліція затримала браконьєрів, які застрелили трьох фазанів» [21.01.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

У четвертій групі — відновлення лісу – виділили 16 публікацій: «На Міжгірщині висадять 90 гектарів нового лісу» [24.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Верхньогірському лісгоспі висадять 90 гектарів лісу» [10.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «152 тисячі дерев висадять лісівники Берегівщини навесні» [02.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Берегівщині висадили 26 500 молодих дерев» [29.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті при кожному лісництві планують облаштувати лісовий розсадник» [06.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Тячівщині висадили ще 9200 молодих дерев» [24.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

<https://zaholovok.com.ua>], «На Тячівщині висадили 4500 молодих дерев» [18.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Майже 9000 молодих дерев висадили в Грушівському лісництві на Закарпатті» [17.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські рятувальники долучилися до акції «Майбутнє лісу у твоїх руках» [04.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Лісівники знову говорять про необхідність санітарних рубок на Свалявщині» [15.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Перше в Україні автолісове кругове перехрестя облаштували закарпатські лісівники» [17.08.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Лісівники Перечинського лісгоспу розширюють площу лісових розсадників» [25.10.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Щороку закарпатські лісівники висаджують 7 тисяч молодих дерев на 1 гектар» [16.18.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті середній приріст лісу в рік складає 4,2 куб. м на 1 га» [06.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У національному парку "Синевир" почали роботи з розширення території» [25.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Як виростити ліс, знають міжгірські лісівники» [25.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

П'ята тематична група — озеленення міст і сіл (8 публікацій): «В Ужгороді сьогодні посадили 50 молодих дерев» [14.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді сьогодні висадили ще майже 200 дерев» [12.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгородському районі волонтери висадили 1600 унікальних дерев» [04.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Боздоському парку в Ужгороді привели до ладу одну з основних алей» [24.09.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У суботу в Мукачеві закладатимуть новий парк» [11.10.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Розпочали підготовку до висадки дерев на Київській набережній в Ужгороді» [05.11.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді на площі Хмельницького висадили 2000 чорнобривців» [25.04.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді

планують висадити 3000 кущів хризантем» [22.08.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Шоста тематична група — захист диких тварин і рослин (16 публікацій). Зокрема матеріалів, які присвячені захисту унікальних та Червонокнижних рослин — 6: «Міжгірські лісівники просять не зривати первоцвіти» [22.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Рахівські лісівники нагадали про штрафи за зривання первоцвітів» [20.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські лісівники нагадали про штрафи за реалізацію первоцвітів» [08.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатська екоінспекція подасть до суду на лісгосп, який заготовляв деревину під час цвітіння шафранів» [13.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські лісівники просять не зривати первоцвіти» [20.02.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Ужгородщині росте найдавніший вид дерев на Землі» [14.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Натомість екологічних публікацій щодо захисту диких тварин, птахів та риб — 10: «Закарпатські лісівники підгодовують диких тварин» [12.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У середу керівник лісової галузі Закарпаття дасть прес-конференцію» [15.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті проводять облік диких тварин» [18.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті зафіксували незаконний вилов червонокнижної риби» [20.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Через сильні морози закарпатські лісівники просять підгодовувати птахів і білок» [01.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У лісах Закарпаття зробили «перепис» лісового населення» [11.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді відбудеться підсумкова зустріч із підготовки Інтегрованого плану управління басейном річки Тиси» [04.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Європейський рецепт для Свидовця: зберегти природу і господарювати з розумом» [27.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Перечинські лісівники

розчистили туристичну стежку» [03.10.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді на річці прорубали лунки для качок і лебедів» [09.01.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Публікації сьомої групи, присвячені будівництву електростанцій (малих ГЕС, вітрових, сонячних батарей). У процесі аналізу онлайн-видання ми виявили 7 статей такого типу: «Побудова електростанцій. Плани щодо вітрової електростанції на Боржаві спричинили хвилю обурення в мережі» [12.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді збираються впроваджувати європейські стандарти в енергетиці» [14.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Держрибагентство виступає проти будівництва міні-ГЕС на Закарпатті» [11.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Експерти пояснили природну цінність Боржави і розповіли про загрози вітряків» [22.02.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатський тиждень: новини з гір, аварія з п'ятьма авто і вітряки на Боржаві» [03.02.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Туристів кличуть на Боржаву, аби показати, що мандрівники – проти вітряків» [01.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Нижньому Коропці збудували сонячну електростанцію» [20.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Восьма тематична група об'єднує матеріали, що висвітлюють екологічну безпеку (9 публікацій): «Лісівники розчистили узбіччя траси Київ-Чоп від аварійних дерев» [29.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Хустщині рятувальники допомагають водникам відновлювати дамбу» [10.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські ОТГ створили план дій щодо подолання екологічних проблем» [22.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Рятувальники просять закарпатців не випалювати суху траву» [27.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Іршавщині під час рубки у лісі дерево впало на двох чоловіків» [02.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті рятувальники разом із лісниками вчилися протидіяти пожежам» [21.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Органічне фермерство: чи готові до цього фермери і які законодавчі зміни

потрібні в цій сфері?» [22.01.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Величезний проект в Українських Карпатах загрожує 14 тис гектарам лісу» [03.04.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На схилах набережної Ужа покосили борщівник (Фото)» [17.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді вшанували подвиг ліквідаторів чорнобильської катастрофи» [26.04.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

У дев'ятій тематичній групі об'єднані публікації щодо створення екологічних проектів (11 статей): «На Закарпатті проведуть щорічний Еко-форум» [28.11.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Форумі «Поляна – ЕКО 2018» вирішували, як жити довше і якісніше» [30.11.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «#Trashtag: в Ужгороді долучилися до популярного екологічного челенджу» [14.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті стартує акція «#Майбутнє_лісу_у_твоїх_руках» [21.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У суботу відбудеться наймасовіша екологічна акція планети – Година Землі» [28.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді у п'ятницю буде «Еко Вело Райд» [20.06.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді встановлять 10 еко-трубок для збору стаканчиків від кави» [17.07.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «20 вересня в Ужгороді пройдуть акції до всесвітнього дня прибирання (Відео)» [19.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Француз Орест завів моду на закарпатський еко-продукт і успішне фермерство в Україні» [05.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Лісівники Ужгородщини запрошують побачити зелений «дитячий садок» [18.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Щасливі діти» беруться за вирішення екологічних проблем ландшафтного парку «Остра» [11.07.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Десята група об'єднує журналістські матеріали, присвячені екологічній культурі (15 фіксацій). Зокрема, це матеріали, які стосуються різних заходів щодо підвищення рівня екологічної культури як жителів Закарпаття, так і працівників лісового господарства (10): «50% жителів Ужгорода готові

сортувати сміття, – екологи» [01.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпаттю виділили понад 53 мільйони на відновлення Музею лісу і сплаву» [10.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Понад 200 місць екологічного відпочинку облаштували лісівники Закарпаття» [11.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Науковці Нацпарку «Зачарований край» провели семінар для навчання лісівників» [15.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «ЄС диктує нам дві головні вимоги: екологія і залучення громадськості» [18.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті 25 квітня розпочинається Екофорум» [19.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді стартує Екофорум» [17.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Москаль проінспектував реконструкцію Музею лісу і сплаву на Міжгірщині» [09.07.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Слов'янській набережній – нові лавочки та урни для сміття» [20.08.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Воловецькому лісгоспі застосовують екологічний метод трелювання деревини» [19.09.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Варте схвалення те, що наявні публікації щодо підвищення рівня екологічної культури підростаючого покоління (5 фіксацій): «Закарпатці взяли участь у Молодіжній Зеленій Конференції в Австрії» [04.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Учні шкільного лісництва «Ясінянське ЛМГ» прибрали ліс від сміття» [11.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Ужгородських школярів запрошують на заняття до екошколи» [20.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Свалявщині школярі та місцеві мешканці провели суботник» [16.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді оголосили набір до екошколи» [18.12.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Можемо підсумувати, що у досліджуваному інтернет-виданні автори публікацій намагаються порушувати різні екологічні проблеми, при цьому тематична палітра їх матеріалів досить різноманітна. Варто виділити такий позитивний момент як поєднання кількох споріднених тем у багатьох публікаціях. Так автори не тільки окреслюють і пояснюють певну проблему,

наприклад, забруднення навколишнього середовища, а й пропонують шляхи її вирішення, часто наводячи для цього юридичне та законодавче підґрунтя.

Спостерігаємо поєднання таких тем як вирубка лісів і відновлення лісу, екопроекти і екокультура, екологічна безпека і захист природи та інші. Вважаємо це доцільним прийомом, що оптимізує постановку журналістської мети і сприяє ефективнішому донесенню інформації до громадськості.

У процесі аналізу ми виділили десять найважливіших екологічних тем, до яких вдаються автори публікацій. При цьому зауважили, що найчастотнішими є публікації щодо висвітлення тем стихійних лих (39 фіксація) та забруднення навколишнього середовища (34 фіксації). Хоча популярними є і теми незаконної вирубки лісів (21 фіксація), відновлення лісу (16 фіксацій), захисту диких тварин і рослин (16 фіксацій), екологічної культури (15 фіксацій). Меншою частотністю вирізняються теми створення екологічних проектів (11), екологічної безпеки (9), озеленення міст і сіл (8), будівництво електростанцій (7).

Дослідивши жанрову специфіку аналізованих матеріалів, ми відзначили велику кількість заміток (див.дод.8). Зокрема, з 176 усіх екоматеріалів — 162 замітки. Наприклад: «Майже 9000 молодих дерев висадили в Грушівському лісництві на Закарпатті» [17.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді сьогодні висадили ще майже 200 дерев» [12.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгородському районі волонтери висадили 1600 унікальних дерев» [04.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські рятувальники долучилися до акції «Майбутнє лісу у твоїх руках» [04.04.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Лісівники знову говорять про необхідність санітарних рубок на Свалявщині» [15.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Перше в Україні автолісове кругове перехрестя облаштували закарпатські лісівники» [17.08.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатські лісівники підгодовують диких тварин» [12.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті проводять облік диких тварин» [18.01.2018. URL:

<https://zaholovok.com.ua>], «Міжгірські лісівники просять не зривати первоцвіти» [22.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпаття отримає понад 180 мільйонів на ліквідацію наслідків грудневого паводка» [22.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У горах на Закарпатті зберігається небезпека сходження лавин» [19.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті депутати планують виділити кошти на ліквідацію наслідків паводків» [16.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У середині березня синоптики прогнозують сніг» «Закарпаттю виділять 25,5 млн гривень на протипаводкові заходи» [12.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Синоптики попереджають про підвищення рівнів води у річках Закарпаття» [01.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «У Тячеві радитимуться, як вирішити екологічні проблеми басейну річки Тиса» [30.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Проби води на системах водоканалу в Ужгороді відповідають стандартам, – лабораторія» [06.03.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «В Ужгороді оштрафують за неприбране сміття і розклеювання реклами» [02.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Закарпатті рятувальники гасили пожежі на двох сміттєзвалищах» [15.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Жителі Терезької долини мають серйозні проблеми з питною водою» [12.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Натомість кореспонденція зустрічається досить рідко — чотири фіксації. Наприклад: «Українське пластикове сміття пливе до Європи: як позбутися глобальної проблеми» [30.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], у якій порушується глобальна проблема пластику, описуються окремі законодавчі кроки України для подолання цієї проблеми. У публікації «Європейський рецепт для Свидовця: зберегти природу і господарювати з розумом» [27.06.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>] порушується тема майбутнього будівництва гірськолижного курорту Свидовець, наводяться коментарі групи експертів із Швейцарії, Австрії, Франції, журналістів із Німеччини й Великобританії щодо цього питання. Викликає зацікавлення

екоматеріал «Плани щодо вітрової електростанції на Боржаві спричинили хвилю обурення в мережі» [12.02.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>], який висвітлює обурення місцевих жителів щодо встановлення на Боржавському хребті у Свялявському, Воловецькому та Міжгірському районах до півсотні 140-метрових вітряків. Про обговорення нової енергетичної політики міста йдеться у матеріалі «В Ужгороді збираються впроваджувати європейські стандарти в енергетиці» [14.05.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Мусимо констатувати, що в онлайн-виданні «Zaholovok» інтерв'ю з екологічної тематики не є поширеним жанром (2 фіксації): «Органічне фермерство: чи готові до цього фермери і які законодавчі зміни потрібні в цій сфері?» [22.01.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «Закарпатці взяли участь у Молодіжній Зеленій Конференції в Австрії» [04.11.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], яка є проектом Європейського товариства дикої природи та громадської організації ФОРЗА за підтримки програми ЄС «Еразмус +».

Така ж кількість статей (2 фіксації), одна з яких з елементами репортажу: «ЄС диктує нам дві головні вимоги: екологія і залучення громадськості» [24.06.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>]. Про громадське обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля (ОВД) проекту Воловецької ВЕС йдеться у екоматеріалі «Експерти пояснили природну цінність Боржави і розповіли про загрози вітряків» [22.02.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Зустрічаємо по два матеріали фоторепортажу та відеорепортажу: «На схилах набережної Ужа покосили борщівник» (фото) [17.05.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «На Хустщині горить стихійне сміттєзвалище» (Фото) [03.10.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], Лісівники проводять рейди з виявлення незаконних рубок на Закарпатті» (Відео) [11.02.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>], «20 вересня в Ужгороді пройдуть акції до всесвітнього дня прибирання» (Відео) [19.09.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>].

Поодинокі фіксації прес-релізу («У середу керівник лісової галузі Закарпаття дасть прес-конференцію» [15.01.2018. URL: <https://zaholovok.com.ua>]) та огляду («У лісовому господарстві кажуть, що вітровали і снігопад завдали шкоди 1000 гектарів лісфонду Закарпаття» [28.03.2019. URL: <https://zaholovok.com.ua>]) Срд, 28/03/2018 - 16:21.

На нашу думку, переважання заміток цілком виправдане в інтернет-виданні «Zahokovok», яке передбачає оперативне донесення інформації до своїх читачів.

Висновки до розділу 3.

Третій розділ нашої магістерської роботи присвячений аналізу екологічної тематики в закарпатських інтернет-виданнях.

Проаналізувавши онлайн-журнал «Varosh» за досліджуваний період ми виявили тільки 13 публікацій на екологічну тематику, які розміщені у рубриці новини. Ми відзначили, що видання не має окремої рубрики, присвяченої висвітленню екологічних проблем краю та України загалом.

Виділили три основні тематичні групи: захист унікальних та Червонокнижних рослин (6 матеріалів); еко-проекти (6 матеріалів); природничо-поетичний допис (1 матеріал). Журналісти висвітлювали також теми — вирубка лісів, проблема утилізації сміття та екологічний транспорт. На жаль, ми не зафіксували публікацій, присвячених глобальним світовим екологічним проблемам (парниковий ефект, забруднення атмосфери, забруднення морів і океанів, запусинювання та ін.).

Окремо звернули увагу на жанрову приналежність екопублікацій. Ми відзначили, що в аналізованому інтернет-виданні переважають невеликі інформаційні матеріали — замітки. Також автори публікацій вдаються до таких жанрів як огляд та фоторепортаж. Натомість стаття зустрічається дуже рідко, тому відчуваємо нестачу глибшого викладу та аналізу важливої для суспільства інформації на екологічну тематику. Щодо решти журналістських жанрів, яких є в достатній кількості, то автори видання «Varosh» при висвітленні проблем захисту навколишнього середовища їх не використовують взагалі.

В онлайн-виданні «Zaholovok» за досліджуваний період виявили досить велику кількість публікацій на екологічну тематику (176 фіксацій). Ми відзначили, що автори публікацій намагаються порушувати різні екологічні проблеми, при цьому тематична палітра їх матеріалів досить різноманітна. Ми виокремили десять найважливіших екологічних тем. При цьому зауважили, що найчастотнішими є публікації щодо висвітлення тем

стихійних лих (41 фіксація) та забруднення навколишнього середовища (34 фіксації). Хоча популярними є і теми незаконної вирубки лісів (21 фіксація), відновлення лісу (16 фіксацій), захисту диких тварин і рослин (16 фіксацій), екологічної культури (15 фіксацій). Меншою частотністю вирізняються теми створення екологічних проєктів (11), екологічної безпеки (9), озеленення міст і сіл (8), будівництво електростанцій (7).

Викликає схвалення те, що автори намагаються поєднати споріднені теми. Спостерігаємо поєднання таких тем як вирубка лісів і відновлення лісу, екопроекти і екокультура, екологічна безпека і захист природи та інші. Позитивним є й те, що автори не тільки окреслюють і пояснюють певну проблему, а й пропонують шляхи її вирішення, часто для цього наводять юридичне та законодавче підґрунтя.

Щодо жанрової специфіки аналізованих матеріалів, то спостерігаємо переважання заміток (162 фіксації). Натомість екопублікацій інших жанрів вживається значно менше: кореспонденція (4 фіксації), інтерв'ю (2 фіксації), стаття (2 фіксації), фоторепортаж (2 фіксації), відеорепортаж (2 фіксації), прес-реліз (1 фіксація), огляд (1 фіксація).

ВИСНОВКИ

1. Одна з найважливіших проблем сьогодення — забруднення довкілля. Наслідки впливу людини на навколишнє середовище сумні й тривожні: порушуються природні угруповання й ландшафти, забруднюється атмосфера, морські акваторії і прісні водойми, руйнується ґрунтовий покрив, зменшуються лісові ресурси та чисельність видів рослин і тварин.

2. Останнім часом екологічні проблеми є особливо актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних) унаслідок техногенної катастрофи, яка сталася на Чорнобильській АЕС.

Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля, насамперед, впливають засоби масової комунікації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

3. Теоретичним вивченням актуальних екологічних питань в Україні ґрунтовно займаються відомі вітчизняні науковці — О. Беляков, Д. Олтаржевський, Г. Гопко, Д. Прилюк, А. Москаленко. Про сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні писали: Т. Гузенко, В. Цвік, Г. Білявський, В. Конащук, О. Левін, Л. Будзан, З. Козак та ін. Висвітленню екологічних аспектів присвячені праці Н. Андреевої, В. Горлачука, В. Колеснікова, О. Лазора, Л. Мельника, Е. Роздобудько. З огляду на це без перебільшення можна стверджувати, що в останні десятиліття суттєвого розвитку набув такий напрямок, як екологічна журналістика.

Екологічна журналістика — широке висвітлення екологічних питань як глобального, так і локального значення; предметом такої журналістики можуть бути не тільки проблеми, але й позитивні заходи, що спрямовані на охорону навколишнього природного середовища.

4. Екологічна преса як особливий різновид друкованих та онлайн мас-медіа має власні специфічні комунікативні можливості у представленні проблематики довкілля. Кількість і склад спеціалізованої екологічної преси є

нестабільним і постійно змінюється. На це здебільшого впливають політичні, фінансово-економічні та інші чинники загальнодержавного масштабу, через що більшість видань виходить нерегулярно.

5. Розглянувши виникнення ековидань державних і громадських організацій України, можемо стверджувати, що найбільша їх кількість з'явилася в 1990 році, що викликано демократичними змінами в суспільстві, та у 1994 – 1995 роках, до чого призвела насамперед фінансова підтримка міжнародних організацій. Проте половина з цих видань проіснували не більш ніж півтора року.

6. Що стосується Закарпатті, то тут у 2001 році був започаткований науково-популярний екологічний журнал «Екосфера», який видавався щоквартально. У 2005 році почав виходити тижневик «Ужгород – місто сад?», на сторінках якого розглядалися актуальні питання екології міста Ужгорода. Екологічні проблеми краю висвітлювалися й на регіональному телебаченні ЗОДТРК, де у 2001—2005 роках виходила в ефір щотижнева екологічна телепередача «Екограма». А впродовж 2008-2009 років «Екосфера» – регіональне молодіжне екологічне об'єднання, створене у 1999 році, працювало над створенням циклу телепередач на природоохоронну тематику різного формату разом з журналістами регіонального каналу «Тиса-1».

7. На жаль, в Україні відсутня загальнонаціональна екологічна газета з періодичністю більш ніж раз на тиждень, котра могла б оперативно висвітлювати поточні події, інформувати про екологічні лиха тощо. Ці функції могла б узяти на себе й потужна екологічна інформаційна агенція.

8. Серед основних проблем розвитку сучасної екологічної журналістики виділили: «журналістика невизначеності» (труднощі в оцінці екоризику); науково-технічний характер інформації; тенденція щодо секретності інформації; висока емоційність екологічної тематики; невчасне отримання інформації від офіційних установ та екологічного руху; низький рівень захищеності журналістів (особливо тих, хто займається питаннями

екологічної та ядерної безпеки); залежність від рекламодавців, власників ЗМІ; політична цензура та ін.

9. «Карпатський об'єктив» – це інформаційно-аналітичне видання, яке було засноване у березні 2013 року. За останніми даними, «Карпатський об'єктив» входить до трійки найбільш тиражних газет області. У процесі нашої роботи ми проаналізували 184 випуски часопису за період 2016-2019 рр. Загалом виявили 54 публікації на екологічну тематику різних за жанрами та проблематикою. Найбільше статей щодо охорони природи та бережливого природокористування з'являлося в нашому краї в періоди стихійних лих, таких як: паводки, підтоплення, зсуви ґрунту та ін.

У досліджуваному виданні ми виділили 9 найактуальніших екотем: незаконна вирубка лісів (бракон'єрство) (16 публікацій); хвороби та шкідники лісів (1 публікація); озеленення міст і сіл (3 публікації); стихійні лиха (град, буревій, повені, пожежі, паводки) (19 публікацій); забруднення навколишнього середовища (9 публікацій); будівництво електростанцій (1 публікація); створення екологічних проектів (1 публікація); екологічна культура населення (2 публікації); усунення наслідків аварії на ЧАЕС (2 публікації).

Відзначили, що найбільше публікацій вийшло у 2016 році, особливо їх багато на тему вирубки лісів та стихійних лих. Ці теми пов'язані між собою, адже саме через масову вирубку відбуваються паводки та зсув ґрунту. Негативною тенденцією є те, що з кожним роком кількість матеріалів на екотематику поступово зменшується. Так у 2019 рр. вийшло тільки 12 екоматеріалів.

Жанрова специфіка публікацій дає можливість зробити висновок, що найчастіше журналісти вдаються до заміток (34). Менш популярними є статті (10), огляди (6), інтерв'ю (3), кореспонденції (3). Такі жанри, як памфлет, фейлетон, есе, нарис ми зовсім не виявили у досліджуваному виданні.

10. Газета «РІО» виходить в Ужгороді з початку 1996 року та є рекламно-інформаційним, громадсько-політичним виданням. Нами було

проаналізовано 184 випуски цього видання за період 2016-2019 рр. Загалом виявили 111 публікацій на екологічну тематику різних за жанрами та проблематикою. Виділили 8 найактуальніших тем, які порушують журналісти у виданні: незаконна вирубка лісів (бракон'єрство) (30 публікацій); хвороби та шкідники лісів (1 публікація); озеленення міст і сіл (8 публікацій); стихійні лиха (21 публікація); забруднення навколишнього середовища (23 публікації); будівництво електростанцій (3 публікації), створення екологічних проектів (2 публікації), екологічна культура населення (8 публікацій). Як бачимо, найбільше матеріалів написано на теми забруднення навколишнього середовища, вирубки лісів, стихійні лиха.

Щодо частотності, то найбільше публікацій ми зафіксували у 2018 році (34), трохи менше у 2017 (30) та 2016 (24), але найменше статей вийшло цього року (23).

Аналізуючи жанрову приналежність екоматеріалів, відзначили, що найпоширенішою є замітка (81). Рідше автори пишуть у жанрах статті (14) та огляду (10). Менш популярними є кореспонденція (6), інтерв'ю (2), фоторепортаж (1).

11. За досліджуваний період (2016-2019 рр) частотність екопублікацій у газеті «РІО» (111) була значно більшою ніж у часописі «Карпатський об'єктив» (54). Хоча в обох досліджуваних виданнях переважають теми вирубки лісів, забруднення навколишнього середовища та стихійних лих.

Що стосується жанрового різноманіття, то у обох видання найпоширенішою є замітка. Негативною тенденцією є і поступове зменшення екоматеріалів у друкованій пресі Закарпаття.

12. Інтернет-журнал «Varosh» – онлайн-путівник Закарпаттям та його містами; журнал про культуру, моду, людей, виходить із 2013 року. Видання має 8 різних рубрик: афіша, люди, місця, ідеї, life, local, новини та спецпроекти. Зауважимо, що окремої рубрики, присвяченої питанням екології немає. З огляду на незначну кількість екологічних матеріалів збільшили хронологічні межі з 2013-2019 рр. На жаль, мусимо констатувати,

що виявили тільки 13 публікацій на екологічну тематику. Серед яких виділили 3 тематичні групи: захист унікальних та Червонокнижних рослин (6 публікацій); екопроекти (6 публікацій); природничо-поетичний допис (1 публікація). Переважаючими темами журналістських матеріалів є анонсування чи висвітлення екологічних проектів, спрямованих на захист довкілля, а також матеріали, присвячені унікальним Червонокнижних рослинам нашого краю. Викликає схвалення те, що журналісти висвітлювали також такі теми, як вирубка лісів, проблема утилізації сміття та екологічний транспорт. Наголосили, що усі екопублікації стосуються переважно Закарпаття. Відзначили, що більшість статей на сайті публікується без авторства.

На жаль, ми не зафіксували у виданні публікацій, присвячених глобальним екологічним проблемам світу (парниковий ефект, забруднення атмосфери, забруднення морів і океанів, запустинювання та ін.).

Щодо жанрової специфіки онлайн-журналу, то переважають невеликі інформаційні матеріали — замітки (8). Значно менше зустрічаємо оглядів (2) та фоторепортажів (2). Натомість до такого жанру як стаття автори вдаються дуже рідко (1).

13. Онлайн-видання «Zaholovok» має такі постійних рубрики: політика, життя по-закарпатськи, культура, світська хроніка, ранкова кава, інфографіка, блоги, вибори, новини, публікації, фоторепортаж, анонси, мультимедіа.

За досліджуваний період (2018-2019 рр.) виявили досить велику кількість публікацій на екологічну тематику — 176, які об'єднали у десять тематичних груп. Зауважили, що найчастотнішими є публікації щодо висвітлення тем стихійних лих (41 фіксація) та забруднення навколишнього середовища (34 фіксації). Хоча популярними є і теми незаконної вирубки лісів (21 фіксація), відновлення лісу (16 фіксацій), захисту диких тварин і рослин (16 фіксацій), екологічної культури (15 фіксацій). Меншою частотністю вирізняються теми створення екологічних проектів (11),

екологічної безпеки (9), озеленення міст і сіл (8), будівництво електростанцій (7).

Викликає схвалення те, що автори намагаються поєднати споріднені теми. Спостерігаємо поєднання таких тем як вирубка лісів і відновлення лісу, екопроекти і екокультура, екологічна безпека і захист природи та інші. Позитивним є й те, що у виданні не тільки окреслюють і пояснюють певну проблему, а й пропонують шляхи її вирішення, часто для цього наводять юридичне та законодавче підґрунтя.

Щодо жанрової специфіки аналізованих матеріалів, то спостерігаємо переважання заміток (162 фіксації). Натомість екопублікацій інших жанрів вживається значно менше: кореспонденція — 4 фіксації, інтерв'ю — 2 фіксації, стаття — 2 фіксації, фоторепортаж — 2 фіксації, відеорепортаж — 2 фіксації, прес-реліз — 1 фіксація, огляд — 1 фіксація.

14. Дослідивши екологічні проблеми у закарпатських друкованих виданнях («Карпатський Об'єктив», «РІО») та онлайн-ресурсах («Varosh», «Zaholovok») резюмували, що екологічні проблеми краю досить часто та докладно висвітлюються у закарпатських ЗМІ. Тематика публікацій охоплює найбільш болючі та нагальні питання екології краю, а саме: вирубка лісів (бракон'єрство) (22.48%); стихійні лиха (град, буревій, повені, паводки) (26.38%); забруднення навколишнього середовища (проблеми сміттєзвалищ, каналізацій, очисних споруд, проблема з питною водою) (24.76%); озеленення міст та сіл (13.68%); екологічна культура населення (8.47%); створення екологічних проектів (4.23%); будівництво електростанцій на річках; хвороба лісів; погіршення стану ґрунтів; відновлення лісу; захист диких тварин і рослин; екологічна безпека.

Поряд з місцевими екологічними проблемами автори публікацій висвітлюють і питання наслідків аварії на ЧАЕС, оскільки ця жахлива трагічна подія торкнулася всіх громадян країни, забравши чимало життів, і продовжує негативно впливати на довкілля та здоров'я населення країни. Журналісти досліджуваних видань звертають увагу на те, що питання

екології – це не проблема лише одного регіону, а й держави в цілому. Важливим моментом є також міжнародна співпраця сусідніх держав та спільних підприємств щодо збереження чистоти довкілля.

15. Найголовнішою екологічною проблемою на Закарпатті впродовж багатьох років залишається незаконна вирубка лісів, що, в свою чергу, впливає на погіршення екосистеми краю та приводить до частих повеней, зсуву ґрунтів і підтоплень житлових будинків та сільськогосподарських угідь.

16. Головним засобом підвищення ефективності висвітлення екологічної проблематики у вітчизняних мас-медіа є вдосконалення професійної підготовки екожурналістів. У свідомості екожурналіста треба створювати базову світоглядну систему загальних уявлень про місце та роль людини у природі, сутність процесів і явищ, які відбуваються в довкіллі. Це дасть змогу сформулювати глобальне бачення проблем взаємин між людиною й природою, особливу систему світосприйняття. Цей науково-теоретичний фундамент доцільно зводити з використанням здобутків міждисциплінарних знань (екологія, філософія, соціологія, історія тощо). Не менш важливу роль відіграє професійна етика екожурналіста, культура подання матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Беляков О. О. Комунікація як інструмент екологічної політики (на прикладі порівняльного досвіду України та Німеччини) : автореф. дис... канд. філол. наук. Київ, 1999. 20 с.
2. Беляков О.О. Масова комунікація та екологічна політика. Моногр. Київ, 2001. 149 с.
3. Беляков О. О. Сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні. 2001. С. 149-152.
4. Білявський Г. О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підручник. Київ, 2004. 408 с.
5. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії. Київ, 2007. 207 с.
6. Борейко В. Є., Подобайло А. В. Екологічна етика. Навчальний посібник. Київ, 2004. С. 13-18.
7. Будзан Л.Д. Поняття екологічної інформації. Вісник екологічної адвокатури. Київ, 2006. С. 9-12.
8. Вбивча природа: як забруднення навколишнього середовища впливає на здоров'я. URL: <https://www.unian.ua/ecology/1286870-eko-proekti-v-ukrajini-mijnarodna-doromoga.html> (дата звернення: 12.05.2018).
9. Вся власть. URL: <http://www.vv.com.ua> (дата звернення: 05.07.2018).
10. Гаман П. І. Формування механізмів прискореного інноваційного розвитку рекреаційного потенціалу Карпатського регіону України (теоретико-методологічні засади). Державне управління. Київ, 2008. № 11. 83с.
11. Гопко Г. Екологічна публіцистика: світоглядний аспект (на прикладі зарубіжних та українських видань 1992 – 2008 рр.): автореф. дис. ...канд.соц.ком.наук. Київ, 2007. 30 с.
12. Горлачука В. В. Еколого-економічні проблеми раціонального землекористування Західної України.: дис. ...канд. економ. наук. Київ, 1997.

13. Гузенко Т.А. Посилення ролі соціальних мереж в екологічній комунікації. Наукові записки [Української академії друкарства]. 2012. № 3. С. 15-23.
14. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів, 1974. 295 с.
15. Дмитрієв Ю. Д. Охорона навколишнього середовища. Київ, 1997. 189 с.
16. Драган І. В. Формування еколого-економічного механізму регулювання сфери природокористування в Україні. Державне управління. Київ, 2011. С. 31-37.
17. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура. Навчальний посібник. Херсон, 2006. 256 с.
18. Екологічна журналістика: актуальність в умовах сьогодення. 2008. URL: <https://h.ua/story/151288> (дата звернення: 16.07.2019).
19. Екологічна політика в Україні: досвід мас-медіа. 2011. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/journalism/25754/> (дата звернення: 12.06.2019).
20. Електронні вісті. URL: <http://elvisti.com> (дата звернення: 10.11.2018).
21. Етичні аспекти роботи з екологічною інформацією. Інституту журналістики. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/navch/bel-1/12.htm> (дата звернення: 16. 04.2019).
22. Єлін Ю. Я., Зерова М. Я. Україна: екологічний аспект. Київ, 1995. 217с.
23. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. 2-е вид., перероб. і допов. Львів, 2004. 268 с.
24. Зелене досьє. URL: <http://www.dossier.kiev.ua> (дата звернення: 12.05.2019).
25. Землянова Л. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества: толковый словарь терминов и концепций. Москва, 1999. 362 с.
26. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: Навчальний посібник. Київ, 2010. 258 с.

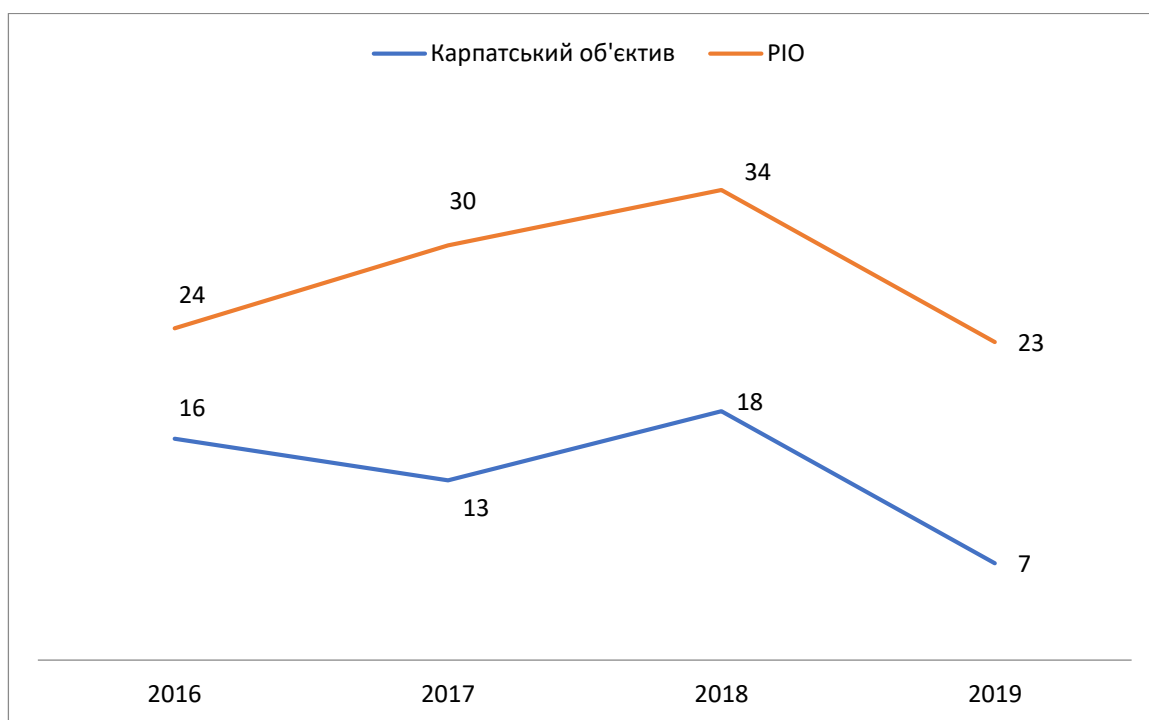
27. Карпати: чи можна врятувати легені України. 2019. URL: <http://ecolog-ua.com/news/karpaty-chy-mozhna-vryatuvaty-legeni-ukrayiny> (дата звернення: 11.09.2019).
28. Карпатський Об'єктив. URL: http://cikave.ko.net.ua/?page_id=92 (дата звернення: 25.11.2019).
29. Козак З.Я. Доступ до екологічної інформації. Львів, 2006. 56 с.
30. Конащук В. Л. Інноваційна платформа для проекту перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. Проблеми безпеки атомних електростанцій і Чорнобиля. Київ, 2019. Вип. 32. С. 93-100.
31. Корконосенко С. Г. Основи журналістики: учебник для вузов. Москва, 2002. 276 с.
32. Коханова Л.А. Екологіческая журналістика. PR и реклама. Москва, 2007. 383 с.
33. Коченева А., Берлова О., Колесникова В. Екологіческая журналістика. Москва, 1998. 150 с.
34. Лазор О.Я. Адміністративно-правові засади державного управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні. : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2004.
35. Малькова Т. Екологічна політика та охорона навколишнього природного середовища в українських ЗМІ. Київ, 2018. 29 с.
36. Мариненко В.О. Екологічна політика органів місцевої влади великих міст України: автореф. дис. ...канд. наук з держ. упр. Київ, 2009.
37. Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту. Навчальний посібник. Київ, 2004. 128 с.
38. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. 3-е вид. Суми, 2006. 367 с.
39. Михайленко М. Екологічна безпека України. Навчальний посібник. Київ, 2017. 235 с.
40. Міністерство енергетики та захисту довкілля. URL: <http://www.menr.gov.ua> (дата звернення: 11.07.2019).

41. Машненко К. Проблеми та перспективи розвитку України як екологічної держави. Державне управління та місцеве самоврядування. Київ, 2016. Вип. 3(30). С. 22-26.
42. Олтаржевський Д. О. Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (засади, проблематика, досвід, жанрові форми та мовностилістичні прийоми) [Текст] : дис...канд. філол. наук. Київ, 2004. 196с.
43. Прилюк Д. О. Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (засади, проблематика, досвід, жанрові форми та мовностилістичні прийоми) : автореф.дис. ...канд.філол.наук. Київ, 2004.12 с.
44. Природоохоронна журналістика. Ужгород, 2018. URL: <http://ekospha.org/publikatsii/ekozhurnalistyka/pryrodookhoronna-zhurnalistyka/> (дата звернення: 11.10.2019).
45. Про екологічну журналістику. Інституту журналістики. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=414> (дата звернення: 05.03.2019).
46. РІО <http://www.rionews.com.ua/> (дата звернення: 11.11.2019).
47. Сааджан І. А. Екологічна безпека та «зелена економіка» у регіональному вимірі. Економічні інновації. Київ, 2013. Вип. 53. С. 213-220.
48. Симоненко В. Економіка і екологія: взаємозв'язок і проблеми управління. Вісник Національної академії наук України. 2008. № 12. С. 38-44.
49. Тертычный А. Жанры периодической печати. Москва: Аспект Пресс, 2000. 359 с.
50. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права. Харків, 2011. 584 с.
51. Шаповал Ю.Г. Фотожурналістика: Навчальний посібник. Рівне, 2007. 75 с.
52. Якименко Л. В. Экология и охрана окружающей среды. Учебное пособие. Владивосток, 2018. 168 с.
53. Як ТБ висвітлює проблеми довкілля, — погляд фахівців. 2015. URL: <http://m.day.kyiv.ua/uk/article/media/mizh-panikoyu-i-bayduzhisty>
54. Varosh. URL: <https://varosh.com.ua/noviny> (дата звернення: 11.11.2019).

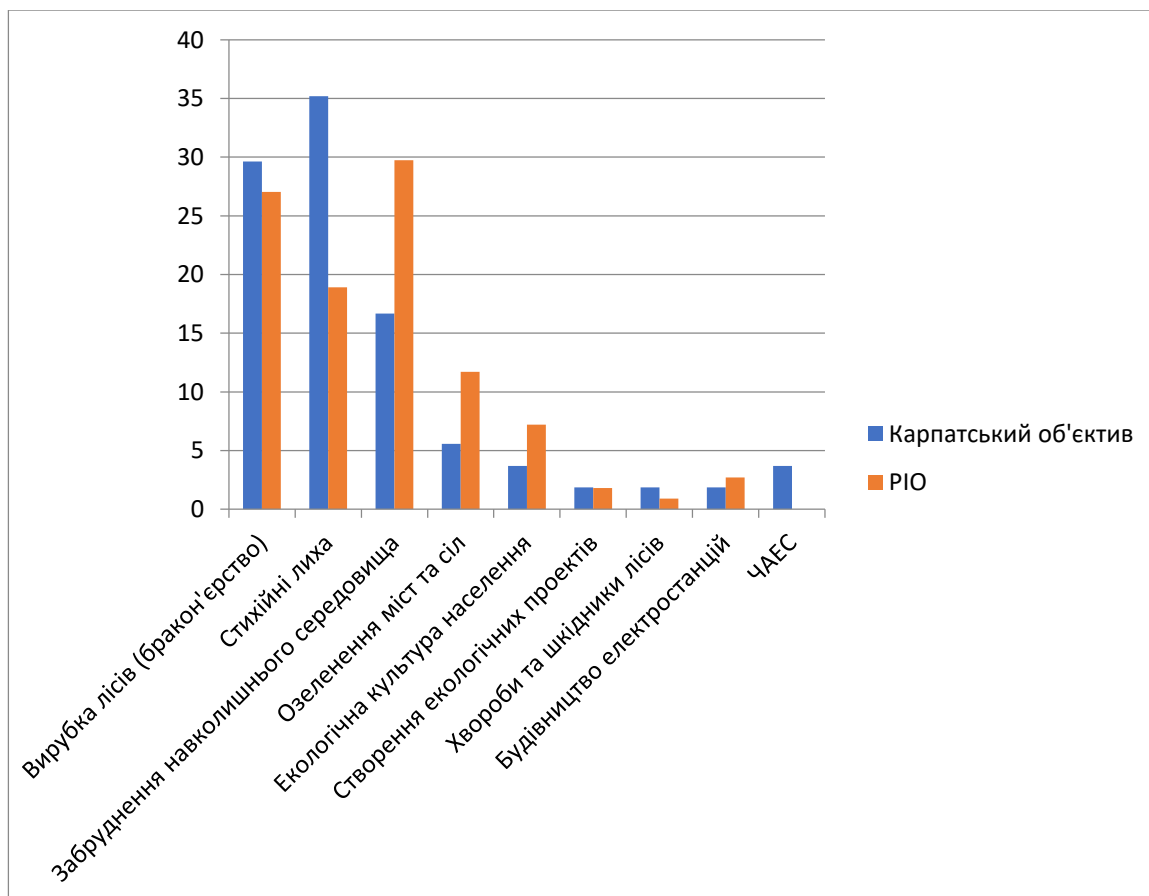
55. Zaholovok. URL: <https://zaholovok.com.ua> (дата звернення: 11.11.2019).

ДОДАТКИ

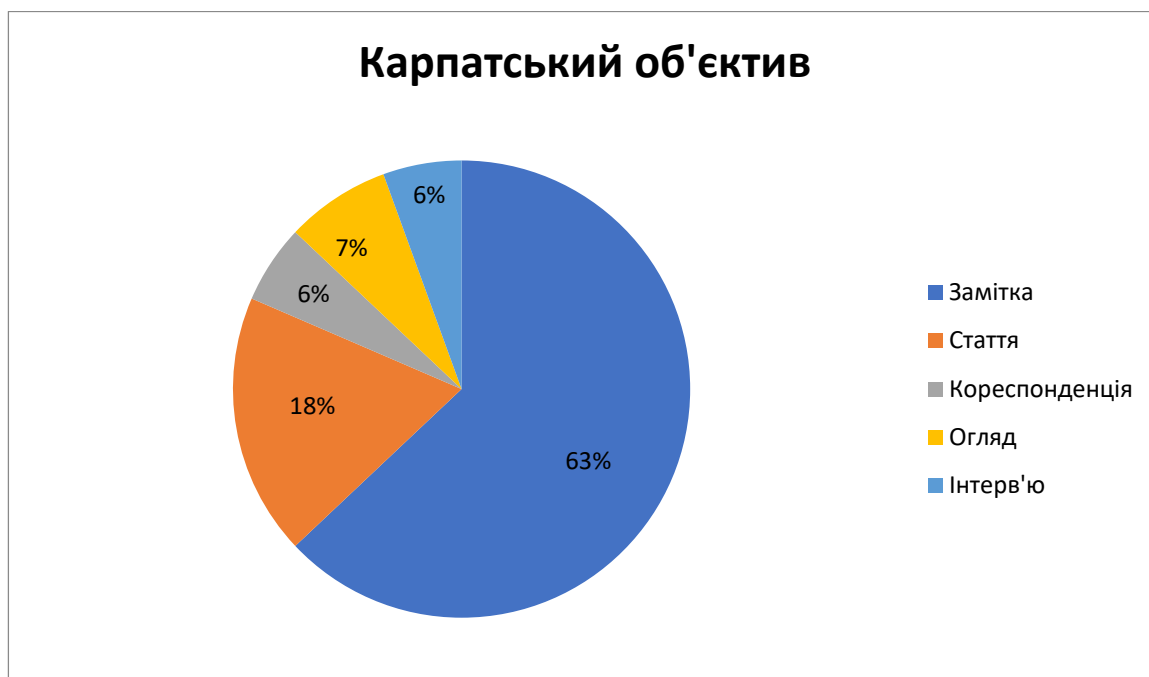
Додаток 1.

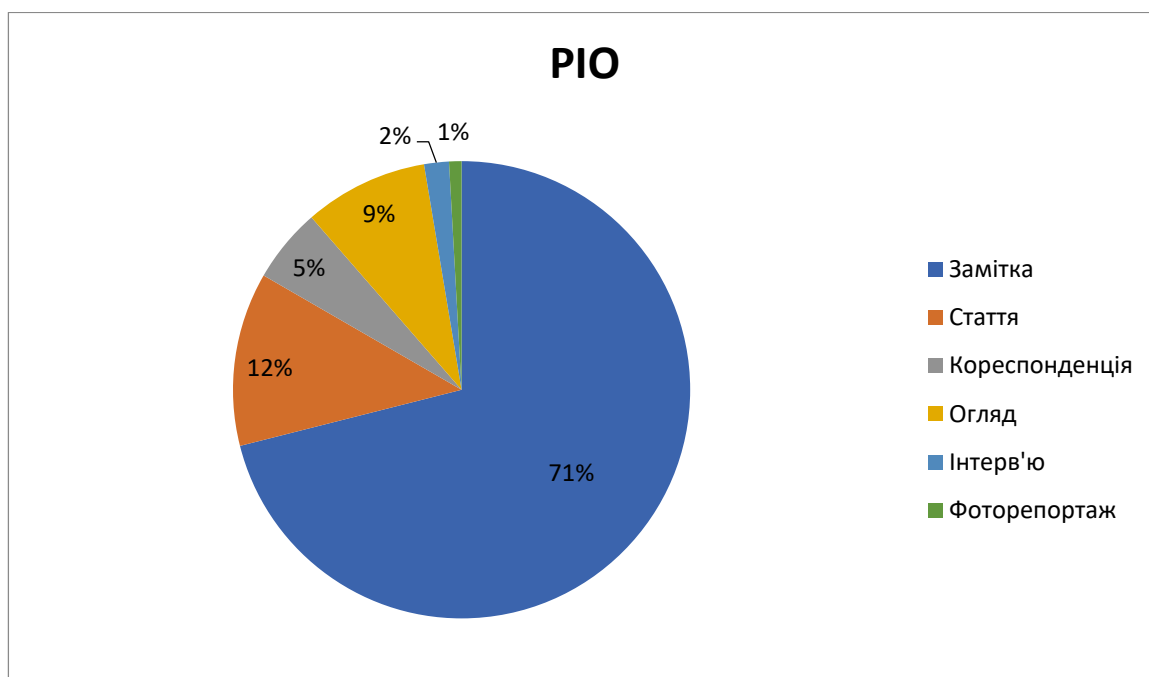
Додаток 2.

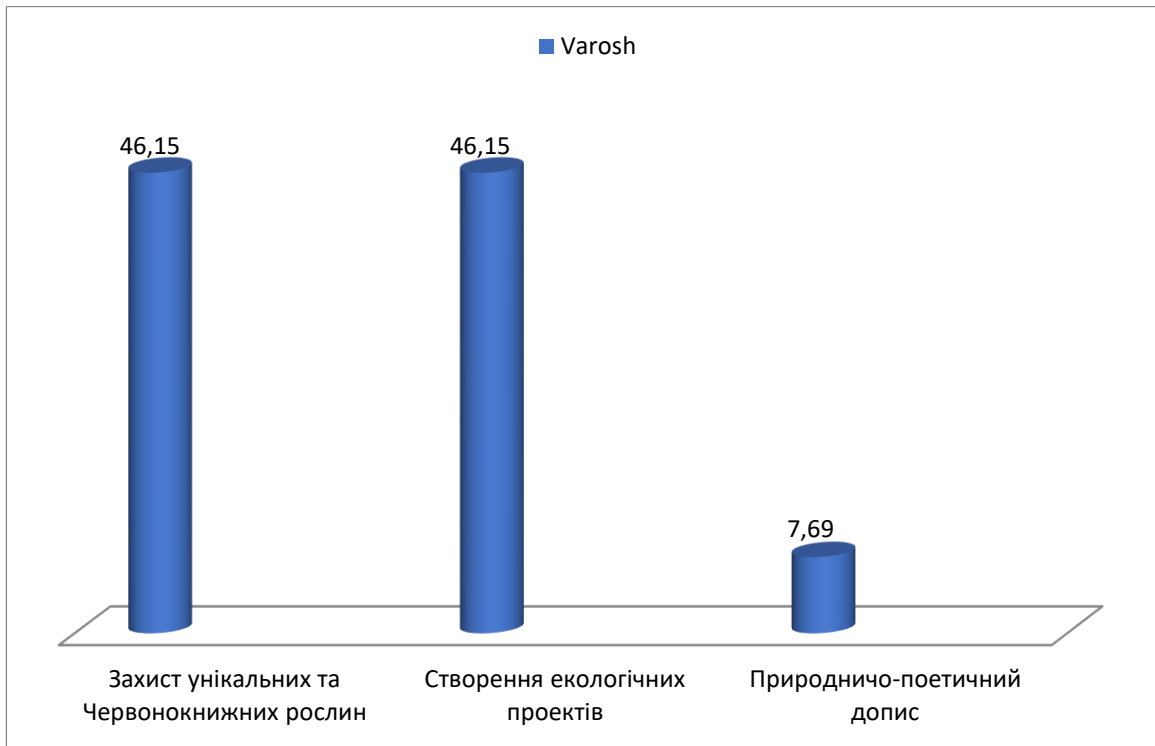
Додаток 3.

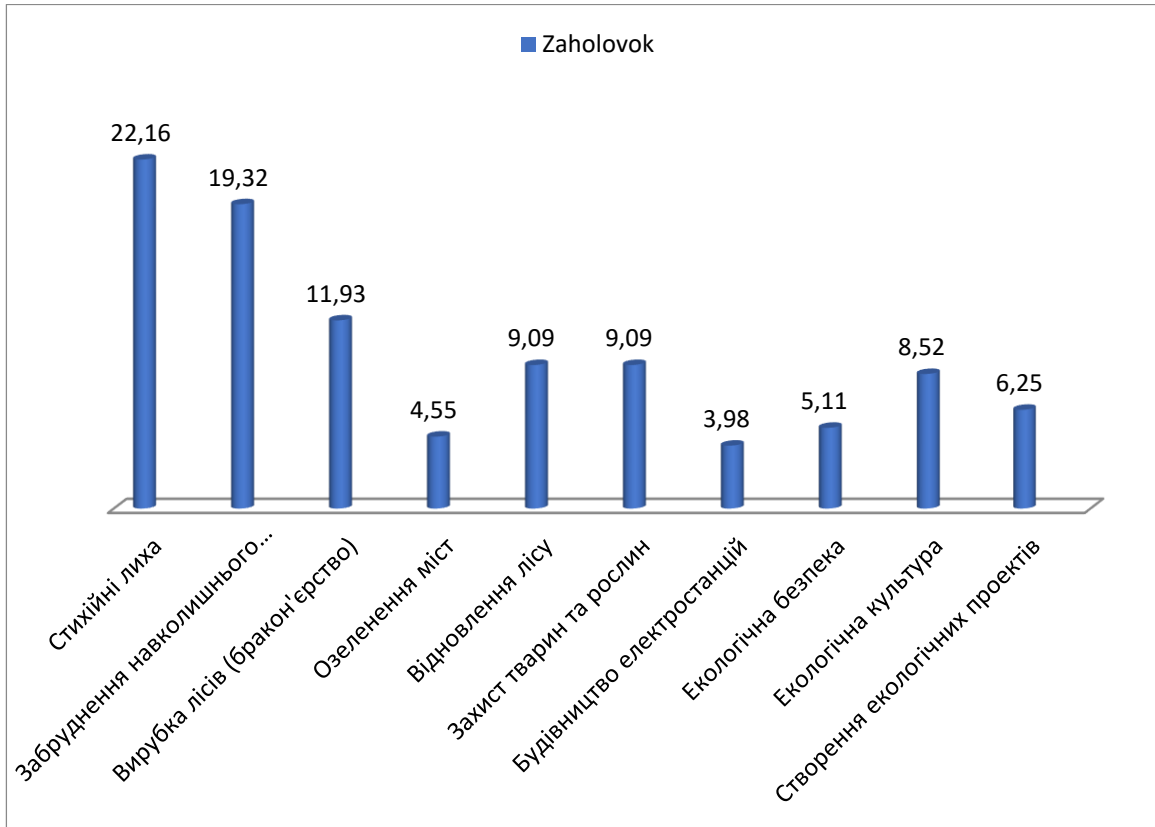
Додаток 4.

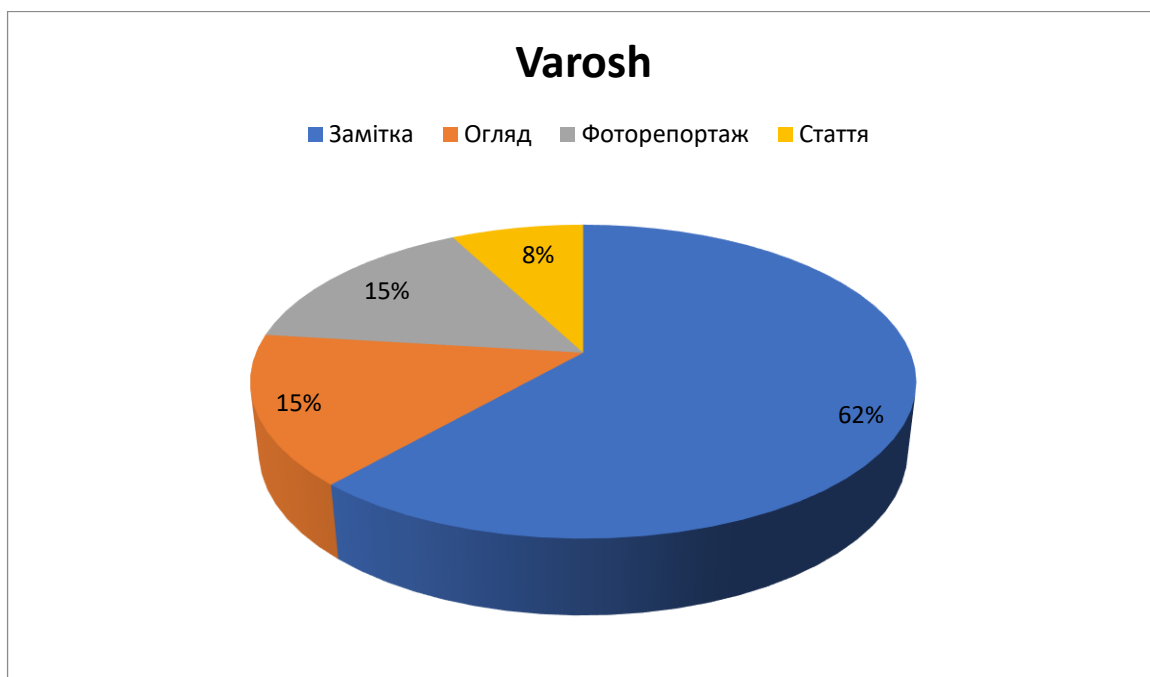
Додаток 5.

Додаток 6.

Додаток 7.

Додаток 8.

